

En het dorp zal duren ...



Frans Van Haelen

1872-1939

nr 13 - januari-maart 2002

trimestrieel tijdschrift van het heemkundig genootschap
"van witthem" Beersel

En het dorp zal duren ...



nr 13 - januari-maart 2002

trimestrieel tijdschrift van het heemkundig genootschap
"van witthem" Beersel

Inhoud

Voorwoord DE REDACTIE	5
Een kroniek van de gemeente Alsemberg (1) JAN BRASSINE	6
Restauratiewerken Kasteel van Beersel 1928 - 1939 <i>Briefwisseling van Frans Van Haelen - Brouwer - brouwerij "'t Fonteintje"</i> MARC DESMEDT	10
Referentiespelling voor de Brabantse dialecten STICHTING BRABANTSE DIALECTEN UITGEGEVEN BIJ ACCO LEUVEN	37
Beerselse dialecten LYDIA DENAYER	43
Epistel aan Pierre Corten, eerbiedwaardige pastoor van Alsemberg MARC DESMEDT	45
Aantekeningen rond een oude foto "DEI VA KOK" MARC DESMEDT	50
Colofon	54

Voorwoord

In dit nummer, het eerste van jaargang vier, starten we met een rubriek "dialecten uit onze gemeente". Een groepje vrijwilligers zal ons met de regelmaat van een klok vergasten op teksten die ons "heerlijk" in de oren zullen klinken.

De dialectklanken vastleggen, doen we aan de hand van een referentiespelling voor alle Brabantse dialecten, opgesteld door de "Stichting Brabantse Dialecten". Om jullie toe te laten de klanken deskundig na te bootsen, zijn we verplicht de bijzonderste elementen van deze spelling toe te lichten. De uitgeverij ACCO uit Leuven gaf ons toelating de referentiespelling, uit het door hun uitgegeven boek "Hoe schrijf ik mijn dialect?", éénmalig in ons tijdschrift over te nemen.

We willen zowel de uitgever als de samenstellers van deze spelling hiervoor bijzonder danken.

We zoeken nog wel medewerkers voor dit project. Wie bereid is een interview toe te staan kan dat melden aan een van onze bestuursleden.

Uit een register van de gemeente Alsemberg, dat de briefwisseling bevat van de periode tussen 1841 en 1849, verzamelde Jan Brassine de markantste gebeurtenissen. Deze kroniek publiceren we in een zestal afleveringen.

Het hoofdartikel behandelt de briefwisseling die brouwer en mecenas Frans Van Haelen voerde tussen 1928 en 1939, met Charles Mertens en Raymond Pelgrims. Samen waren zij de drijvende kracht achter de grote restauratie van het kasteel van Beersel. Later zullen we een tweede bijdrage publiceren over de technische aspecten van deze restauratie.

Verder dit jaar brengt ons Genootschap een bezoek aan Grimbergen. Reserveer nu al 25 mei 2002 in uw agenda.

Veel leesgenot,
De redactie.

Een kroniek van de Gemeente Alseberg (1)

JAN BRASSINE

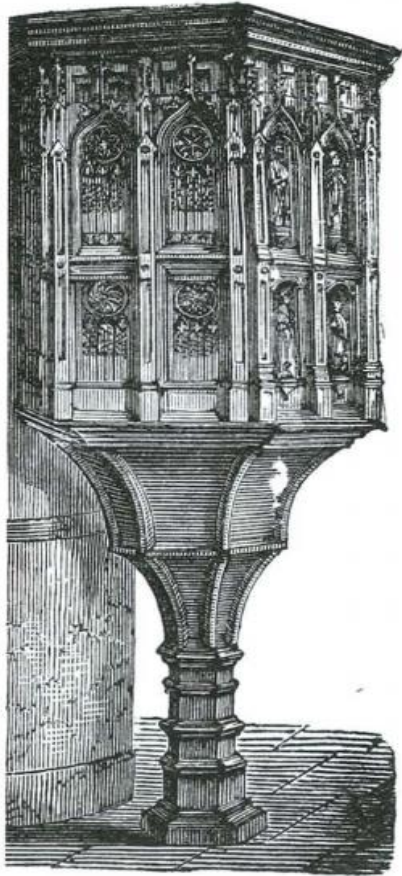
Vóór ons ligt het register met de handgeschreven kopieën van de brieven die tussen 4 juni 1841 en 17 mei 1849 werden geschreven en verstuurd door de gemeentesecretaris van Alseberg, Jakob Jan Biot, geboren te Brussel op 11 januari 1787. Aanvankelijk was hij klerk op het kantoor van notaris Pierret te Ukkel, waar hij ook woonde. In 1825 werd hij alhier tot gemeentesecretaris benoemd. Hij oefende hetzelfde ambt uit te Linkebeek en een tijdlang te Rode.

De brieven - vijfhonderd vierentachtig in aantal - werden uitsluitend in het Frans geschreven, een taal die J. J. Biot machtig was en zeer vlot hanteerde. Ze werden ondertekend door de secretaris zelf en voor negentig percent door Gillis Winderickx, burgemeester van Alseberg van 1833 tot 1855, en voor de resterende tien percent door de schepen van politie, G. Everaerts.

Het is onze bedoeling in een aantal bijdragen het belangrijkste deel van de correspondentie chronologisch te bespreken en er een globale kijk op te geven. Meer kunnen we niet doen. Op dit ogenblik beschikken we niet over de onmiddellijke aanleiding tot en de motieven voor het stellen van de geschriften. We vermoeden wat die alle zijn: verordeningen, circulaires, doorgeven van informatie van allerlei aard, aanvragen, processen-verbaal e.d. Het gevolg dat gegeven werd aan de brieven kennen we evenmin. Maar dit neemt niet weg dat we de briefwisseling kunnen beschouwen als de reflectie van de zeer verscheiden werking van een gemeentebestuur, t.w.: de orde handhaven in de samenleving van een duizendtal inwoners, delicten helpen bestraffen, meningsverschillen uit de weg ruimen, de zwakkeren beschermen en zorgen voor het welzijn van iedereen.

Jaar 1841

Tijdens de tweede helft van dit jaar schijnt het openbaar leven zijn normaal verloop te hebben gekend. Af en toe hebben er kleine ruzies en mondelinge schermutselingen plaats tussen de inwoners van de gemeente onderling, tussen mensen van bij ons en lieden uit de naburige gemeenten. De overheid vreest evenwel onge-regeldheden tijdens de kermis in augustus en doet op 18 augustus 1841 een beroep op de bevelhebber van de Brusselse gendarmerie. Ze vraagt hem op de dag van de kermis twee rijkswachters te voet ter beschikking te stellen. Ze moeten post vatten in de nabijheid van de herberg "De Ster", halverwege de "Kerkenberg". Blijkbaar gebeurt er niets bijzonders, die dag...



Predikstoel uit de 15de eeuw, thans in het Jubelparkmuseum te Brussel

Burgemeester Winderickx houdt van zijn mensen. Op 10 november 1841 vraagt hij aan het gerecht de boete van 50 franken (huidige waarde: € 265) kwijt te schelden die Jean Baptiste Coppens moet betalen wegens onwettig jagen (= "brakonnieren"). Deze is metselaarsknecht en kan met zijn karige loon zijn gezin met moeite onderhouden. Als tegenprestatie zal hij ter griffie het wapen neerleggen dat hij bij zich had tijdens zijn arrestatie.

Tussen pastoor Jan van Hoylant en de gemeentelijke administratie schijnt het niet te willen boteren. (30 december 1841) Wie is er baas op het kerkhof? De parochiepriester wil onder het calvariekruis, tegen de kerkmuur, een grafkelder laten bouwen voor de overleden geestelijken van de O.L.V.-kerk. De gemeente is het daar niet mee eens. Goed, meent pastoor van Hoylant, dan komt daar geen enkel graf! En het is de taak van J.J. Biot als bemiddelaar op te treden. Een goede week vroeger (21 december 1841) meldt de secretaris aan de arrondissementscommissaris dat de Alsembergse kerkfabriek zich wil ontdoen van de oude "predikstoel". (In de kerk staat sinds 1837 de huidige preekstoel. De oude wordt later dan toch ver-

kocht en prijkt sindsdien, als enig mooi kunstwerk, in het museum voor Kunst en Geschiedenis aan het Jubelpark te Brussel.)

Jaar 1842

Bij het doornemen van de briefwisseling ervaart de lezer heel duidelijk dat de jonge Belgische staat zich in het begin van de jaren 1840 verder aan het organiseren is. Van hogerhand vraagt men informatie over:

- de bevolking (is er een honderdjarige in Alsemberg? Zijn er blinden en doofstommen? Hoeveel mensen hebben in een bepaalde tijdspanne de gemeente verlaten? Hoeveel zijn er bijgekomen?);
- de aanwezigheid van kolenmijnen en munitiedepots op gemeentelijk grondgebied;
- de aard van de geteelde graangewassen, de hoeveelheid geteelde bieten;
- het aantal hectaren land die zich langs de Molenbeek bevinden.

Aan de andere kant, in tegengestelde richting, wordt er aan de overheid ook heel wat gevraagd. Over het algemeen gaat het om materiële hulp.

Meer dan eens verliest een landbouwer, ten gevolge van één of andere veeziekte, een deel van zijn kleine rundveestapel of zijn enige koe. Dit betekent dan verlies van melk, maar ook van de mest die hij nodig heeft om zijn akkers vruchtbaar te maken. Er wordt dan een beroep gedaan op een dienst van een ministerie, soms zelfs op de welwillendheid van de koning. En dit helpt. Op 16 juni 1842 b.v. ontvangt Jean François Meerts de som van tweeëndertig frank (nu: €175) als schadevergoeding voor het verlies van één van zijn dieren.

Maar ook behoeftigen laat men niet in de kou staan. Bedelaars kunnen terecht in de gebouwen van de vroegere abdij van Ter Kameren, die dienst doet als bedelaarsgesticht. Daar verblijft Marie Joséphine Moreau, weduwe Van Tilburg, die de laatste vier jaren in Hoeilaart woonde. Deze gemeente verhaalt haar verblijfkosten op Alseberg om reden dat het echtpaar Van Tilburg hier vroeger achttien jaar heeft gewoond! Onze secretaris weerlegt natuurlijk de visie van het Hoeilaartse gemeentebestuur:



Huidige preekstoel geïnstalleerd in 1837

In 1842 wordt de openbare orde in ons dorp nu en dan ernstig verstoord. Er zijn vooreerst een paar gevallen van desertie, één geval van stroperij door François Hoffmans en Joseph Gillard, vervolgens nog een ernstige daad van geweldenaar: François Wijns, die zijn hond aanzet om de kinderen Raes aan te vallen en te bijten. Diefstal komt ook wel voor. Weduwe Van Campenhout ziet eerst haar kippen verdwijnen, dan haar konijnen. De naam van de "goochelaar" is Leopold Hannaert. Vrouw Everaerts, bijgenaamd Jeanne Loos, wordt beroofd van vijf frank in het winkeltje van Hernalsteen, gelegen in de Hoogstraat te Brussel... Op 9 juni gebeurt er iets dat wel erger is. De veldwachter van Alseberg (Petrus Everaert ° Dworp 7 mei 1809) zit opgesloten in de Brusselse gevangenis. De burgemeester weet niet wat hem ten laste wordt gelegd en hoelang hij daar zal verblijven. Hij vraagt aan de Procureur des Konings of hij een vervanger moet aanduiden... Maar

lang blijft onze gerechtsdienaar te Brussel niet in hechtenis, want op 25 augustus wordt ene Corneel Vanhaelen uit Beersel beschuldigd van smaad aan de veldwachter in persoon!

Gedurende de nacht van 17 op 18 juli gebeurt het meest dramatische. In hun woning worden de gezusters Van Isterdael vermoord. De daders worden opgespoord, maar zijn nog niet gevat, ondanks de ijver van de procureur, de onderzoeksrechter, de rijkswacht en de plaatselijke politie. "Il faut espérer", schrijft secretaris Biot, "que le crime ne restera pas impuni; il le faut pour le bien-être de la société"!

Hier volgt een lijst van namen die in de brieven voorkomen, maar in onze bijdrage niet worden geciteerd:

Jacques Goossens
Heymans
Jean Vandervelden
André Crassaert
Pé
Hubloe
Marie Deschamps
Angel Vigura
Jean Michiels
Vandenberghen
Jacques Hasey
Joseph Hulet
Jean Joseph Pigolet
Martin Annendyck
Adolphe Pays
Dominique De Bie
Marie Bilterijs
Elisabeth Leemans
Rol
Vincent Buelens
Jean Baptiste Wouters
Jeanne Croket
Pierre Joseph Vellemans
Petronille Mosselmans
Jean Paesmans
Jean Jacques Vandenbosch
Charles van Groen

Restauratiewerken

Kasteel van Beersel 1928 - 1939

*Briefwisseling van Frans Van Haelen - Brouwer
brouwerij "t Fonteintje"*

MARC DESMEDT

Voorwoord

Wij beschikken in ons Genootschap over een beperkt archief afkomstig van Frans Van Haelen met daarin een aantal documenten, in hoofdzaak briefwisseling met de heer Charles Mertens, de auteur van het boek "Le Château Féodal de Beersel et ses Seigneurs", over de restauratie van het kasteel van Beersel die nu bijna 75 jaar geleden aangevat werd.

Dit artikel heeft als doel hieruit de belangrijkste feiten en wetenswaardigheden toe te lichten, om aldus een zicht te krijgen op de rol die Frans Van Haelen, die we verder "Frans" zullen noemen, toebedeeld kreeg in deze "moedige" onderneming.



De ruïne omstreeks 1815 - ets door "Chevalier de la Barrière"

Frans Van Haelen werd geboren in Vorst op 29 maart 1872. Zijn vader August Van Haelen was brouwer en zijn moeder Paulina Lardinoy huisvrouwster.



Frans had een broer, Dominique met wie hij school liep in het Sint-Victorinstituut in Alseberg. Samen waren ze de lambiekbrouwers van de brouwerij "t Fonteintje". Voordien bestond er op die plaats al een veel oudere brouwerij met de naam "De Bisschop".

Hij was getrouwd met Josephina Timmermans, ook al de dochter van een brouwer uit Jette. Zij stierf jong en Frans hertrouwde met zijn schoon-zuster Henriette Timmermans.

Frans was een kunstliefhebber. Alhoewel hij piano speelde, moet zijn inzet voor kunst en cultuur vooral gezocht worden in het mecenaat. Hij stimuleerde menig kunstenaar die hij vaak ook financieel of materieel ondersteunde. Niet te verwonderen dat hij ook een rijke kunstverzameling bijeenbracht (1). Hij stond bekend als een grappenmaker en verteller die werkelijkheid en verbeelding graag door mekaar liet vloeien. Hij kreeg de bijnaam "Susse de lèùgenoêt".

Frans overleed op 18 februari 1939, nog geen drie weken na het overlijden van zijn vrouw.

Inleiding

Het kasteel van Beersel, werd meer dan 700 jaar geleden gebouwd. Niet in zijn huidige vorm en plaats, maar waarschijnlijk als een motte, een "borcht" op een aangelegd heuveltje. Wie daar meer over wil vernemen kan terecht bij J. Verbesselt (2).

In de dertiende eeuw verblijft er op het kasteel de familie "van Beersel", die verwant was aan de familie van A, die de kasteelheren van Brussel leverde.

Het kasteel vormde samen met Gaasbeek en Zittert ten tijde van Hertog Hendrik I (1190 - 1235) een Brabants verdedigingbolwerk tegen Vlaanderen en Henegouwen. Godfried van Halbeke of Hellebeke bezat in Beersel een huis wat voor die tijd wees op een behoorlijk uitgebouwde en stevig versterkte burcht. Van Halbeke of van Hellebeke was een oud geslacht uit de omgeving van Halle. Een akte, getekend in Brussel op 18 oktober 1300, vermeldt dat Godfried van Hertog Jan II een jachtdomein ontving in de onmiddellijke omgeving van zijn verblijf.

De parochie van Beersel zelf behoorde sedert 1277 toe aan het klooster van Vorst, jaar waarin Hertog Jan I het tiendenrecht aan deze gemeenschap schonk.

Jan van Cosselaer, bastaardzoon van Hertog Jan II en van Catharina van Cosselaer verwierf van zijn halfbroer Hertog Jan III de heerlijkheid Witthem, een dorp in Nederlands Limburg over de Maas. Hij was de eerste die "van Witthem" als naam gebruikte. Hij liet in Overijse, waar hij cijnsrechten verwierf op het brouwen van bier, een woning bouwen die

(1) *Het Brabants Fauvisme - De verzameling François Van Haelen Snoeck-Ducaju & Zoon - Gemeentekrediet - Brussel 1994*

(2) *J. Verbesselt - Het Parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw - Deel XIX - pg 186-189.*

hij het "hof van Witthem" noemde. Zijn zoon Jan van Witthem verwierf, door zijn huwelijk met Maria van Stalle - de kleindochter van Godfried van Hellebeke - de heerlijkheid Beersel en dus ook de burcht. Volgens A. Wauters en J. Verbesselt zou het huidige slot gebouwd zijn tijdens een bloeiperiode van het geslacht "van Witthem". A. de Cacamp is van mening dat het in de periode na 9 december 1391 gebouwd werd omdat Jan van Witthem toen het recht kreeg in Beersel, Alseberg en Linkebeek de schepenen aan te duiden. Mogelijk heeft Hendrik I de versterkte burcht laten bouwen (3) .



Figuratieve kaart van 7 mei 1764 door F.J. Pourbais, landmeter van de hertog van Arenberg.
 A: het kasteel omringd door water
 B: vijvers waarvan het water in de slotgracht vloeit
 C: weide op de plaats van een oude vijver waarvan de dijken nog bestaan
 D: plaats waar een watermolen kan gebouwd worden
 E: loop van de beek komende van het Kapitelbos

De laatste mannelijke afstammeling van de "van Witthem's" was Jan II. Hij had alleen drie dochters Maria-Mencia, Margaretha en Ernestina. Met het overlijden van de jongste in 1649 verdween ook deze illustere naam uit Beersel. In de periode dat de burcht toebehoorde aan Maria-Elisabetha, de dochter van Maria-Mencia, onderging ze verfraaiingwerken in de stijl van de 17de eeuw. Dat het slot toen het uitzicht kreeg zoals het er nu staat, bewijst een gravure uit 1696 (4) met als onderschrift "Prospectus veteris Castellii Beersel". We moeten hierbij wel opmerken dat de binnenbouw met slotkapel niet meer bestaat en de noordoostelijke ringmuur niet werd gerestaureerd.

Het erfgoed Beersel kwam, omdat geen van de dochters en kleindochters van Jan II van Witthem, mannelijke nazaten kreeg, in het bezit van de familie Arenberg en later de familie de Merode.

(3) A. Wauters, *les environs de Bruxelles deel III* pg 682.

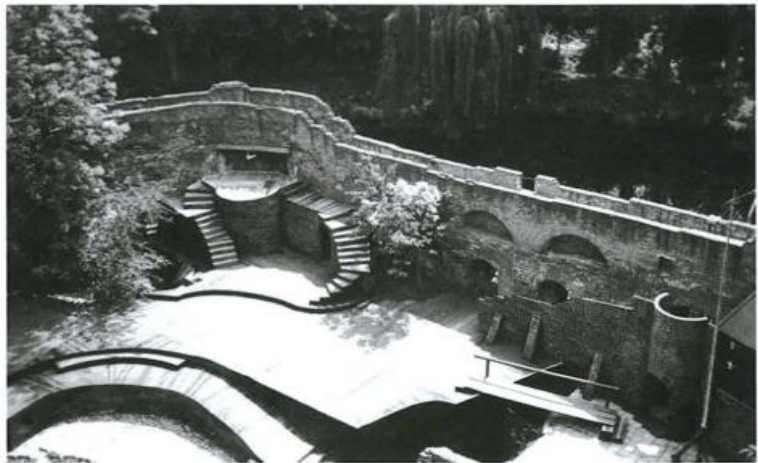
(4) Gravure van Harrewijn in de "Castella" van J. Le Roy.

In 1920 huwde gravin Henrietta de Merode, eigenares van het kasteel, met graaf Willem de Henricourt de Grunne, Grootmaarschalk van het Hof.

Zij stonden het kasteel in 1928 stonden af aan de "Vrienden van het kasteel van Beersel".

Later, in 1948, werd het grotendeels gerestaureerde kasteel overgedragen aan de stichting "Historische Woonsteden". Het is vanaf toen dat in het kasteel spektakelvoorstellingen gegeven werden. Vooral werken van W. Shakespeare kwamen aan bod, maar ook "Genoveva van Brabant", een werk van Herman Teirlinck.

Op de tiende verjaardag van de spektakelspelen, in 1958, werd Hamlet opgevoerd. Er werd hierbij beroep gedaan op een afdeling ruiters van de Rijkswacht. Het was telkens weer een opwindende gebeurtenis wanneer in de vooravond deze imposante groep de - nog van statige oude bomen voorziene - Beuken afreed. Later op de avond deed het gedaver van de hoeven op de houten kasteelbrug de toeschouwers, bevangen van de middeleeuwse sfeer, schrikken en huiveren.



Theaterpodium voor de opvoering in 1956 - (Foto Xavier Van Der Velde)

13

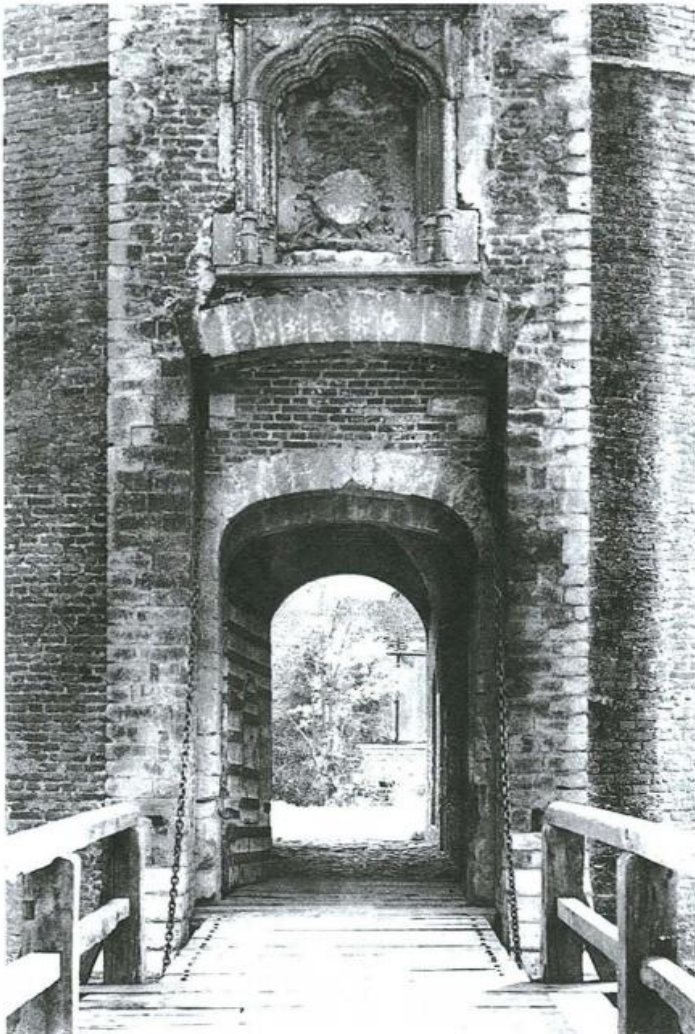


Luchtfoto van het kasteel met in de binnenkoer de nog lege stoelen in afwachting van de theatervoorstelling

Het kasteel, dat thans beheerd wordt door de gemeente Beersel, zal binnenkort een nieuwe restauratiebeurt krijgen. Architect Karel Breda uit Ruisbroek werd door de gemeente aangesteld. Maar daar berichten we later wel meer over.

Van hoogtepunt naar verval

Een militaire burcht bewonen, zoals die van Beersel, moet, vooral gedurende barre winterperiodes, erg onaangenaam zijn geweest. De families die hem bezaten hadden dan ook meestal elders een stenen woonhuis. De van Witthem's hadden er o.m. één in Brussel aan de Lombardstraat en één in Overijse.



De gerestaureerde ingang met boven de poort de nis van de Heilige Augustinus

Tijdens de godsdienstoorlogen werd in 1582 het klooster van Zevenbronnen totaal verwoest. De paters moesten vluchten en hadden geen onderdak. Zij kwamen zich in het kasteel vestigen. Ze verbleven er van 1585 tot 1606. Het zijn de paters die boven de ingang deur een klaverbladvormige nis lieten aanbrengen met het beeld van de Heilige Augustinus.

In 1595 werd in Beersel trouwens ook de pastorij en de twee kapelaanhuizen door de Calvinisten platgebrand.

In de 17de eeuw werd het kasteel nog gerestaureerd, bewijs hiervan een ijzeren plaat op de ingangstoren met de inscriptie 1617.

Tot het einde van de 18de eeuw werd de burcht "onderhouden" door kapelaans.

Van 1714 tot 1731 was er Hendrik Verbraecken en daarna, tot aan zijn dood in 1750, Hubert Vellemans. In 1742 liet hertog Leopold van Arenberg bij Jan van Laer een klok gieten voor de kasteelkapel. Deze

klok werd tot halverwege de 20ste eeuw gebruikt als "engelenklok" om het overlijden en het begraven van kinderen aan te kondigen. Thans hangt de klok in de parochiekerk waar ze iedere zondag het begin van de misviering aankondigt.

Op de klok staat de volgende inscriptie:

"Ter ere van God en van de H. Maagd Maria en ten gebruike van Leopold hertog van Arenberg in het versterkt kasteel van Beersel, heeft men mij gelast deze klok te gieten. Peters: Huibrecht Vellemans, reg. kannunik van

Zevenborren, kapelaan van het kasteel, en Anna Maria François. 1742. Gieter Jan van Laer."

Geldolf Michiels uit Leuven was drie en een half jaar kapelaan en na hem Christofel Blanchet, die er verbleef tot aan zijn dood op 17 februari 1796. Hij was toen meer dan 90 jaar oud en gedurende meer dan 40 jaar kapelaan. De Franse Revolutie maakte een einde aan het gebruik van de slotkapel.

De burcht bleef nadien vrijwel onbewoond en geraakte in verval. Gedurende korte tijd doet ze dienst als weverij. Na 1818 stortten delen van de torens in en slibde de slotgracht volledig dicht. Het kasteel verviel snel tot een "imposante" ruïne.

In de periode van de Eerste Wereldoorlog was er reeds grote bezorgdheid over het definitief verloren gaan van de kasteelruïne, vooral omdat heel wat Beerselaren er gretig het beschikbare bouwmateriaal kwamen weghalen. In 1914 werd het als monument geklasseerd. Om het van verdere afbraak te behoeden, maar vooral ook omwille van het instortingsgevaar, werd de toegang onmogelijk gemaakt. Later in 1934 werd de ganse omgeving geklasseerd (5).

In de periode vlak na de oorlog vatte een aantal personen het plan op de burcht te restaureren.

De vereniging van "De vrienden van het Kasteel van Beersel"

Op 10 maart 1927 zendt Charles Mertens een brief aan Frans Van Haelen om hem te melden dat hij "met het akkoord van Graaf G. de Hemricourt de Grunne, eigenaar van het kasteel van Beersel en Ridder Lagasse de Locht, voorzitter van de Commissie van Monumenten en Landschappen" de oprichting van de "Ligue des amis du Château de Beersel" wil ondernemen.

Omdat Frans erkend wordt als iemand die een brede interesse heeft voor openbare gebouwen, kunst en geschiedenis, wordt om zijn toetreding gevraagd.

De vraag is door C. Mertens goed voorbereid, want deze argumenteert dat, eens de restauratie een feit, de toeristen zullen toestromen. Uiteraard zullen de handelaars in de streek hieraan zeker voordeel hebben. Een geuzebrouwerij zou hier wel gouden zaken mee doen.

Frans wordt het vice-voorzitterschap van de Liga aangeboden. Als voorzitter wordt Graaf Carton de Wiart aangezocht.

In juli wordt een vergadering belegd om dit voorzitterschap te bespreken. Terzelfder tijd worden de eerste plannen gemaakt om fondsen te

(5) C. Theys *Geschiedenis van Beersel* pg 155.



Postzegel uit 1951

werven. Zo is er sprake van een duivenwedstrijd en van het uitgeven van een postzegel in dezelfde stijl als deze van de Abdij van Orval.

De postzegel is er gekomen, maar niet door toedoen van de Liga. In 1951 werd in de reeks van de kastelen een zegel met toeslag ten voordele van de tuberculosebestrijding uitgegeven. Hij was van roodbruine kleur en had als waarde 1,75 frank + 0,75c.

In maart 1927 treedt Frans Van Haelen, brouwer en mecenas, toe tot de Liga, samen met Ridder Lagasse de Locht, voorzitter van de "Commissie van monumenten en landschappen".



Lidkaart nummer 3 - van Frans Van Haelen als beschermend lid

Charles Mertens die de directie van de Liga waarneemt, laat hem op 14 maart al weten dat de namen van de "Beschermden leden" later in een marmeren of bronzen plaat zullen gegrift worden die, in het kasteel opgehangen, de bezoekers aan hun gulheid zal herinneren.

Isidoor Teirlinck, de vader van onze ereburger Herman Teirlinck, wordt eveneens aangeschreven om lid te worden. Samen met Stijns had hij in 1883 bij "DE SEYN VERHOUGSTRAETE - Uitgever en boekhandelaar in Roeselare" een boekje uitgegeven met als titel:

"BEERSEL BIJ BRUSSEL - EENE MONOGRAPHIE".

Dit 147 bladzijden tellend werk lag vermoedelijk aan de basis van de vraag want in de herinneringsbrief wordt als volgt geargumen-teerd:

"Teneinde bij te dragen om aan de Liga van de vrienden van het kasteel van Beersel een morele steun te geven verzoeken we u mijnheer om deel te wil-

len uitmaken van het Comité van aanbeveling. Anderzijds zouden we verheugd zijn 1 of 2 exemplaren van het dermate belangrijk werk te mogen ontvangen dat u over Beersel publiceerde."

Op 20 juli laat C. Mertens aan Frans Van Haelen weten dat Albert Marinus, directeur van de dienst Historisch en Folkloristisch onderzoek van Brabant, aanvaardt lid te worden van de Liga. Anderzijds vermeldt hij dat hij een "groot architect" ontdekt heeft, gespecialiseerd in de restauratie van oude kastelen. De heer Florange is een Frans gediplomeerd architect die 10 jaar van zijn carrière besteed heeft aan de studie van het kasteel van Beersel. C. Mertens heeft de plannen kunnen inzien en zegt dat ze een volledige en gedetailleerde voorbereiding zijn van een restauratie. Hij weet verder te vertellen dat Florange oud is en door de oorlog geruïneerd. De Liga zal gemakkelijk met hem kunnen overeenkomen om toelating te krijgen zijn plannen te gebruiken.

In september 1927 laat notaris Claes weten dat de graaf het kasteel toch niet wenst af te staan. Erger nog, hij wenst ook niet dat de huurakte enige bepaling zou bevatten, waarbij verzekerd zou worden dat de ondernomen werken definitief aan de nationale collectiviteit zou toekomen.

Raymond Pelgrims komt evenwel van de Koninklijke Commissie van Monumenten te weten dat Graaf de Grunne reeds in 1924 akkoord ging om het kasteel en de omringende kasteelvijver kosteloos aan de staat af te staan, op voorwaarde dat het geplande kerkhof zou worden verplaatst. Aangezien het verzoek van de Graaf toen ingewilligd werd, was er tegenspraak tussen wat in 1924 gebeurde en zijn beslissing van 1927. Het kerkhof in kwestie zou het gemeentelijk kerkhof van Vorst en Ukkel worden en was gepland aan de uithoek van het kasteeldomein.

Op 22 maart 1928 wordt de "Ligue de Amis du Château de Beersel" opgericht. De statuten ervan worden gepubliceerd in Het Belgisch Staatsblad op 28 maart 1928.

De aandelen, 40 in totaal, worden opgenomen door:

- Raymond Pelgrims - industrieel - (10);
- Frans Van Haelen - industrieel - (10);
- Martin Rumpf - industrieel - (4);
- Baron Georges de Roest - eigenaar en raadgevend ingenieur - (2);
- Ridder Marcel de Schaetzen - eigenaar - (2);
- Albert Carton de Wiert (grondeigenaar); kanunnik
- Fernand Crooy (lid van de koninklijke commissie van monumenten en landschappen); Eugeen Gevaert (eredirecteur-generaal van bruggen en wegen); Georges Lockem (conservator van het kasteel van Gaasbeek);
- Albert François (senator); Pierre Goemaere (letterkundige); Charles Mertens (staatsambtenaar); Gustave Pelgrims (eigenaar); Eugeen Pelgrims (industrieel); Ernest Richard

(bestendig afgevaardigde); Lucien Solvay (letterkundige) en Fernand Toussaint (kunstschilder) elk met één aandeel. De waarde van één aandeel was vastgesteld op 62,50 frank, zodat het kapitaal 2.500 frank bedroeg.

Belangrijke gegevens die we in de statuten terugvinden zijn de doelstellingen van de Liga:

"De Vereniging heeft als doel:

- het behoud van het kasteel van Beersel te verzekeren;
- de restauratie van het kasteel uit te voeren;
- de onmiddellijke omgeving en de toegangsweg aan te leggen en op te frissen;
- een feodaal museum in te richten;

teneinde dit deel van Brabant te herwaarderen en er bezoekers aan te trekken in het algemeen belang."

Het restauratieprogramma, dat binnen de 15 jaar dient afgewerkt te worden (dus vóór 1943), moet volgende werkzaamheden omvatten:

1. het heraanleggen van de omgeving van het kasteel met grasperken, aanplantingen en toegangswegen;
2. het graven van de ringvijver;
3. de herstelling van de ophaalbrug en het valhek zoals ze in de XVde eeuw bestonden;
4. het ophogen en herstellen van de drie torens, met dezelfde afwerking als deze van het kasteel van Groot-Bijgaarden;
5. de herinrichting van de zalen, plafonds, vloeren, schouwven, trappen en vensters;
6. de herstelling van de ringmuur die de drie torens verbindt;
7. de inrichting van de binnenkoer om er een glyptotheek onder te brengen.

Aanvang van de werken

Begin augustus 1927 brengen Raymond Pelgrims, Charles Mertens en Frans Van Haelen een bezoek aan het kasteel om, gewapend met een koevoet en een ladder, die ze lenen in de kasteelhoeve bij Wijnants, de ruïne te onderzoeken.

Op 8 augustus 1927 schrijft Raymond Pelgrims een gedetailleerde en opmerkelijke brief aan Charles Mertens die we hieronder in vertaling weer geven.

"Ik was bijzonder verheugd met mijn bezoek aan het kasteel van Beersel, donderdag laatstleden en ik houd er vooreerst aan u hiervoor te bedanken. Ik bevestig u dat het heropbouwprogramma omvat:

de heraanleg van de slotgracht over de volledige omtrek van het kasteel en tot aan de voet van de muren;

de aanleg van de terreinen in de omgeving die de welbepaalde eigenschappen moeten hebben een volledig geheel te vormen zoals een feodaal slot het vereist;

de herstelling van de oude houten brug en van de ophaalbrug, voorafgegaan door een dreef die rechtstreeks leidt naar de steenweg;

de herstelling van de drie torens en van de muur van de omwalling, alsook van het binnengebouw dat verdwenen is.

Dit programma vormt geen moeilijkheid en het welslagen ervan is verzekerd, indien men zich beperkt tot het nauwkeurig restaureren van wat bestond en dus niets nieuws aanlegt. Het is de enige wijze om goed werk te leveren en een monument uit het verleden, dat van uit alle aspecten verdient te worden bewaard voor ons land, te herstellen zoals het in het verleden bestaan heeft. Door ons hieraan te houden, zal men onze ideeën volgen. Jullie zullen het me niet kwalijk nemen wanneer ik hier nog aan toe voeg, dat ik aan dit project slechts kan mee-werken, voor zover me de directie en de verantwoordelijkheid van de werken toevertrouwd worden.

Eerst had ik gedacht mijn inbreng te beperken tot het geven van de noodzakelijke aanwijzingen, zonder daarbij deel uit te maken van jullie Comité. Jullie hebben me evenwel laten opmerken dat, mijn medewerking als voorzitter van het Comité of als bestuurder noodzakelijk was.

Omdat ik me enerzijds niet wil onttrekken aan een taak, die ik als een plicht aanzie, alhoewel ze een enorm werk meebrengt, en ik anderzijds wens dat dit juweel uit de Middeleeuwen voor mijn land bewaard wordt, aanvaard ik het voorzitterschap van het Comité en neem aldus de verantwoordelijkheid en de directie van de werken op.

Ik wens, bij de aanvang van deze onderneming in alle openheid te benadrukken dat mijn actie geen andere bedoeling heeft dan het welslagen van het bouwwerk.

Ik weet uit ervaring dat een gebrek aan nauwkeurigheid en leiding altijd fataal zijn geweest voor dergelijke werken. Het bundelen van de inspanningen is dwingend, wil men slagen.

Er dienen drie onderscheiden Comités te zijn
het "Comité van aanbeveling";
het eigenlijke Comité (Raad van bestuur);
het "Uitvoerend Comité".

Het eerste dient samengesteld te zijn uit personaliteiten van aanzien en zal voorgezeten worden door Prins Karel, die ik hiertoe hoop aan te zetten.

Het tweede uit alle personen die gelijk welke bijdrage kunnen leveren voor het bouwwerk, effectief of financieel met een minimum lidmaatschapsbijdrage (laat ons aannemen 50 frank per jaar). Mogelijk samengesteld uit gewone leden en beschermende leden voor dewelke de lidmaatschapsbijdrage op 1000 frank zou kunnen vast-gelegd worden.

Vervolgens het derde Comité, het zogenaamde uitvoerend Comité, samengesteld uit drie personen: u, de heer Van Haelen en ikzelf.

We zullen onder ons de taken verdelen na grondig onderzoek van het programma.

U, zowel als mijnheer Van Haelen, zullen me laten weten of het programma uw goedkeuring meedraagt en me in alle openheid uw opmerkingen mededelen.

Ziehier in volgorde de op te lossen problemen:

bekomen van de eigenaar van een huurovereenkomst met optie van aankoop of van afstand;

oprichten van een vereniging zonder winstoogmerk met beperkt kapitaal en waarvan de aandelen in handen zijn van de drie leden van het uitvoerend Comité of van de directie.

Ik stel jullie voor dat wij, voor verdere bespreking van deze punten, mekaar ontmoeten, indien de dag jullie schikt, volgende maandag om 5 uur 30 in mijn bureel, Wetstraat 23.

Zou het voor u mogelijk zijn in tussentijd de steun te krijgen van de heer MAX bij de gemeentelijke administratie van de werken, opdat het afbraakmateriaal (zoals Spaanse baksteen) voor ons zou worden gereserveerd of eenvoudigweg de toelating deze stenen door onze eigen zorgen te verzamelen. De afbrekers doen er niets mee en zijn verplicht ze op te laden en naar de stortplaatsen te voeren.

Een opzichter van de stad zou tussenbeide kunnen komen bij de afbrekers, zodat de toelating aan onze mensen gegeven wordt deze stenen op te halen. Deze stappen moeten snel ondernomen worden omdat ik in de Bergstraat opgemerkt heb dat er zeer veel van deze stenen zijn die we kunnen bekomen zonder ervoor te moeten betalen.

Ik heb de heer Van Haelen laten weten dat Amerikaanse vrienden zich voor het oude slot interesseren en vrijdag Beersel zullen bezoeken. Ik hoop van hen een toelage te bekomen.

getekend: R Pelgrims"

De 'heer MAX' die in de brief wordt vernoemd, was Adolphe Max, de toenmalige burgemeester van de stad Brussel.

Eind augustus is de "stenenoogst" reeds een feit. Mertens stuurt op 26 augustus een brief vanuit Blankenberge om Frans te danken voor zijn welwillendheid de stenen van de Putterij (de omgeving van het Centraal station) naar Beersel te willen voeren. Hij raamt het aantal camionvrachten op 100!

Er is ook ander goed nieuws. Graaf de Hemricourt de Grunne stemt in een "huurceel" op te maken voor notaris Claes, die dan terzelfder tijd kan instaan voor de oprichtingsakte van de Liga.

Op 5 september liggen de stenen van de Putterij opgestapeld aan het kasteel.

De eerste werken die gepland werden, waren deze aan de ingangstoren. Hiervoor werd in 1927 een eerste lastenboek opgemaakt.

In dezelfde periode vond de aanleg plaats van de spoorweglijn die Schaarbeek met Halle moest verbinden. "Het station van Beersel", zo wist Mertens te melden, "zal omwille van besparingsredenen thans nog niet opgericht worden".

De Lotsestraat zou worden omgelegd via een brug en zou 6 meter breed zijn, waarvan 3m gekasseid zouden worden. Ter hoogte van het kasteel diende een grote ronde geplaveide plaats aangelegd te worden.

Op 10 maart 1928 vatten de restauratiewerkzaamheden aan.
Charles Mertens schrijft op 11 maart aan Frans:



Aanvang van de ruiming van de slotgracht in 1928

"De datum van 10 maart 1928 zal een historische datum blijven voor de gemeente Beersel. Deze datum kenmerkt een uitzonderlijke gebeurtenis, het begin van de restauratiewerken van het feodaal kasteel dat sedert één eeuw aan vernieling bloot staat. Dit kasteel dat aan Beersel roem en zorgen gaf, zal deze vredige en pittoreske gemeente geluk brengen. Het is dank zij onze verenigde inzet dat dit verrassend resultaat zal worden bereikt".

De eerste werken omvatten de grondwerken die de heropbouw van de houten toegangsbrug moesten mogelijk maken.

Het werk werd toevertrouwd aan ondernemer De Vleminck uit de Volpestraat in Halle.

Hij diende:

- de doorgang van de ingangstoren en de twee lokalen onderaan de ingangstoren en de schietgaten "met grote zorg" vrij te maken om er opnieuw daglicht binnen te laten;

- de grond en de funderingen voor deze toren te verwijderen tot op het niveau van de oude vijver, om aldus de oude steunpalen van de vroegere houten brug op te sporen;
- de gaten in de muur te dichtens langs waar men met een ladder in het kasteel kon binnendringen;
- het gewelf van de ingang te herbouwen;
- de trappen vrij te maken in de ingangstoren, de achterste toren en de toren op de zijkant;
- de trappen te herstellen met de witsteen die op de oever gestapeld is;
- met grote zorg de schietgaten van de drie torens te ruimen;
- de heesters die in de toren groeien te verwijderen; de grond te verwijderen op de eerste verdieping van de achterste toren, door deze gewoon uit het venster te gooien;
- alle stenen te verzamelen en te stapelen.

Op 8 juni 1928 ontving Frans van Pierre Gilles van de Donkerstraat 109 in Beersel (nu Steenweg op Ukkel), een offerte voor de fabricatie van 60.000 bakstenen volgens het model hem door Frans Van Haelen opgelegd. De prijs ervan bedroeg 170 frank per duizend. Ze werden geteld vóór het bakken, zodat de steenbakkerij geen kosten voor afval zou hebben.

Verder werd een offerte gevraagd aan deze aannemer voor het herstellen van de sluis aan de ingang van de vijver en voor het uitdiepen van de vijver tot 1 meter onder het peil dat reeds door deze aannemer aangegeven was.

De prijs per kubieke meter werd gevraagd voor het leveren van de draagbalken en de vloerribben.

Het programma van 1929 was vrij ambitieus. Het omvatte volgende werken:



Het kasteel bij de aanvang van de tweede fase van de restauratie in 1929

- het kappen bij M. Breda van witsteen, die als druipsteen moesten dienen op de ringmuur tussen toren 2 en toren 3, alsook voor de nerven van de gotische gewelven;
- bedekken van de ingangstoren door het aanbrengen van een voorlopig dak bedekt met bitumineus karton;
- bedekken van het gebinte van de ingangstoren en de tweede toren met eiken vloerplanken; het hout was geleverd bij Frans die hiervoor zijn timmerman zou inzetten.
- hermaken van de vloerbedekking van de eerste verdieping van de tweede toren teneinde het gewelf te versterken;
- hermaken van het gotisch gewelf van de derde toren met de financiële tussenkomst van de Graaf de Grunne;
- bevloeren van de ringmuur bij middel van vlakke witte stenen of Spaanse baksteen, bovenaan de ingangstoren en de vestingmuren.
- dringend afwerken van de versterkingswerken aan de tweede toren. Op voorstel van Frans zouden ze met de giften en de entreegelden bekostigd worden.
- Voor de tweede verdieping van de ingangstoren: drie vensters met luiken, één deur en één venster met glasraam te zoeken bij de antiquairs om op die manier een ontvangstruimte te bekomen, afgesloten van regen en wind.

De coöperatieve vennootschap "Industrie du Meuble" in Aalst diende een offerte in voor het maken van 10 deuren en 9 luiken (het zagen, vervoer van het hout, het vervaardigen, het plaatsen en het ijzerwerk niet inbegrepen). De prijs hiervoor bedroeg 4.940 frank. De eiken planken hadden een gemiddelde dikte van 35 mm.

In januari 1930 werden in Brussel opnieuw ladingen stenen gehaald. Ditmaal werden ze 20 centiemmen het stuk betaald. Ze waren afkomstig van de Varkensmarkt rechtover de herberg "Au cheval Marin" achter de Vismarkt en van de Lange wagenstraat ter hoogte van de Loxumstraat.

In 1929 werd de ingangstoren hersteld. In 1930 en 1931 volgden de tweede toren en de muren tussen de ingangstoren en de tweede toren en deze tussen de tweede en de derde toren. Om schade door insijpe-

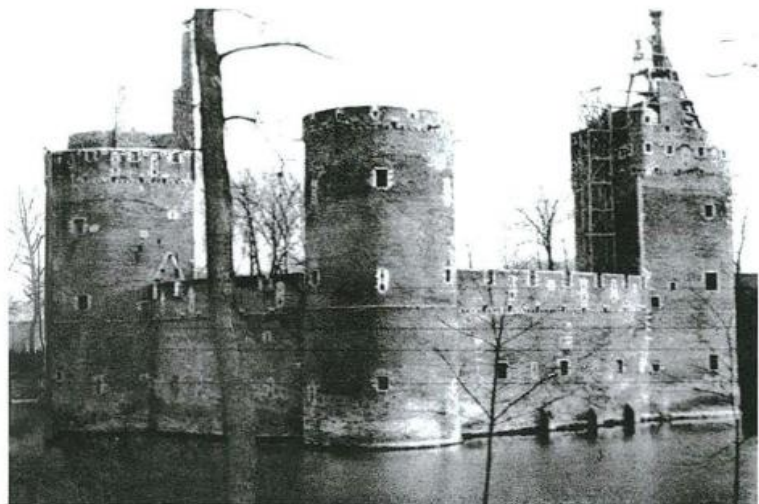


Foto van de opbouw van de dakconstructies in 1939

len van vocht te vermijden werd op deze twee torens een afdichting van geasfalteerd karton aangebracht. Misschien zal er al veel sneller een dakbedekking voorzien zijn geweest, maar in 1935 diende deze voorlopige dakbedekking al vervangen te worden door een geasfalteerde koperen bedekking. De restauratie van de derde toren werd in 1936 uitgevoerd door aannemer Kinnard.

In 1939, toen de "National Trust of places of historic interest or natural beauty" uit Engeland op bezoek kwam, was het kasteel op de daken, de binnenbouw en de oostelijke ringmuur na, hersteld. Later dat jaar werden de daken aangebracht.

Een foto in het boek van C. Mertens, gedateerd in 1942, toont het kasteel in zijn huidige toestand. Hieruit blijkt dat de daken nog tijdens de oorlog werden afgewerkt.

Persmededelingen

In het Laatste Nieuws van vrijdag 2 september 1927 verschijnt een opmerkelijk artikel dat de werkzaamheden aan het kasteel bij een breed publiek moet toelichten.

De tekst is vrij onthullend over de plannen die gesmeed worden. Hieronder geven we er een kort uittreksel van (sic):

”Het Kasteel te Beersel

INDRUKWEKKEND PUIN

EEN OUDE REUS

Ga nu naar Beersel. Nu kunt gij er nog het puin van het oude kasteel zien liggen in zijn geweldige romantiek. Het getemperde licht, de verstilde natuur, de herfstmelancholie die reeds over de bomen komt hangen, zijn nu in harmonie met de weemoed welke uitgaat van de oude, rode, gestorven reus: de burcht is een dode met wie men gaat communiceren in den herfst. Er is nog een andere aanleiding welke er toe aanzet om nu te gaan. De omgeving wordt helemaal omgewoeld en de stemming van eenzaamheid wordt gebroken. ...

DE PLANNEN VAN HERSTEL.

Wij brachten in verband met het herstel een bezoek aan de heer Van Haelen, eigenaar van de brouwerij "Het Fontein", die de mecenas is, die zich over de reus ontfermt. Deze kan niet langer zo blijven staan: hem te bewaren zoals hij nu is, zou een schone droom zijn; maar tijd, weer en wind maken dat onmogelijk; hij moet hersteld, zal hij niet helemaal ineen-

storten. Het kasteel is nu eigendom van Graaf de Grunne. Deze zal het voor een tijdperk van vijftig jaar afstaan aan het komiteit van herstel. Intussen zullen schikkingen getroffen worden om het over te dragen aan de Staat, provincie, gemeente of Touring-Club.

EEN GESPREK MET DE HEER VAN HAELEN

Met het herstel zullen vast een paar miljoen gemoeid zijn, aldus de heer Van Haelen. In de eerste toren zal een wapenmuseum komen; we hebben al heel wat daarvoor bijeen, er stromen giften van alle zijden toe. In de tweede toren komt een folkloremuseum en de derde zal hersteld worden, met een middeleeuwse stoffering, zoals hij was toen de van Witthem's er woonden. Verder ligt het in ons plan, om in de nabijheid een hoeve in te richten naar de trant van Breughel's tijd en waarvan de inwoners zullen gekleed zijn op z'n middeleeuws; die hoeve zal een gastvrije afspanning zijn, waar aldoor het vaandel zal uitsteken zoals dat te zien is op de doeken van Breughel. Het wordt daar een heel middeleeuws centrum? Precies!. Er is meer wat binnen afzienbare tijd gebeuren zal. Op 4 oktober a.s. is het feest te Beersel. Dan worden er niet minder dan vier gedenktekens onthuld. ..."

De onthullingen betrof de twee graftombes van de van Items in de kerk, de grafsteen van pastoor Egidius De Coninck en tenslotte de herdenkingsplaat aan de vrijheidsboom die voor de kerk geplant werd op 19 oktober 1919 door Peter Van Haelen, de zoon van Frans.

In de brochure "LA BELGIQUE HÔTELIÈRE" van 15 april 1930 werd het hoofdartikel gewijd aan de kastelen van Brabant. Hierin schreef de onwetende auteur welgeteld één zin over Beersel, namelijk dat "het kasteel van Beersel nog slechts een hoop puin was". Frans Van Haelen die hiertegen scherp had geprotesteerd was uitermate op de tenen getrapt. Mertens beloofde aan Frans dat hij de pas verschenen brochure over het kasteel in de bus van deze organisatie zou deponeren.

Begin 1928 reist Raymond Pelgrims naar Egypte. Aangezien hij alle werkzaamheden zelf leidt, zendt hij zijn instructies per brief vanuit zijn vakantieoord. Half februari worden een twintigtal brieven gestuurd naar archeologen, musea en archieven om informatie te verzamelen over het mechanisme van ophaalbruggen en het valhek. Ook vraagt hij aan Charles Mertens een brochure samen te stellen van een twintigtal bladzijden. Ze zal verkocht worden ten voordele van de Liga.

Openstelling van het Kasteel

Na de eerste werken is de toegang naar de binnenkant van het kasteel hersteld en komen er dadelijk nieuwsgierigen opdagen. Charles Mertens zegt onder meer in een brief van 18 maart 1928:



Folder uit 1930 uitgegeven ter gelegenheid van de wereldtentoonstelling. De figuur werd voor vele doeleinden gebruikt en is nagetekend naar een afbeelding uit 1696

"Aangezien het kasteel gedurende de dag open is komen nieuwsgierigen er een kijkje nemen, de kinderen Wijnants brengen er hun schapen naar de binnenkoer en werkmannen lopen rond in de ruïnes. We zullen maatregelen moeten nemen zodat we onze verantwoordelijkheid ter zake kunnen afwijzen."

In de loop van de maand mei werd de geruimde kasteelruïne op zaterdag en zondagnamiddag opengesteld voor het publiek. Het eerste jaar waren er al ongeveer 5000 bezoekers die hiervoor ieder 2 frank entreegeld betaalden.

Aan een toerismebureau uit Antwerpen werd een dubbelbezoek Beersel - Gaasbeek aangeboden. Daarbij werden de restaurants "Au Casino" van Frans Moonens en "Hôtel du Centre" van Frans Deneyer aanbevolen.

Van de Compagnie Continentale du Gaz kreeg Frans de toelating om op een paal van het elektriciteitsnet aan de Marie Collardstraat in Drogenbos een aanduidingsplaat te hangen die de richting naar het kasteel zou aangeven. In die periode was de toerist aange-wezen op het openbaar vervoer en in Drogenbos was er een tramterminus, eigenlijk niet zo ver van het kasteel wanneer men door de Zennebeemden wandelde.

Op de uitnodiging van de algemene vergadering van 6 februari 1933 duidde Frans de aantallen betalende bezoekers aan:

1928:	5.000
1929:	20.000
1930:	7.000
1931:	10.000
1932:	11.000

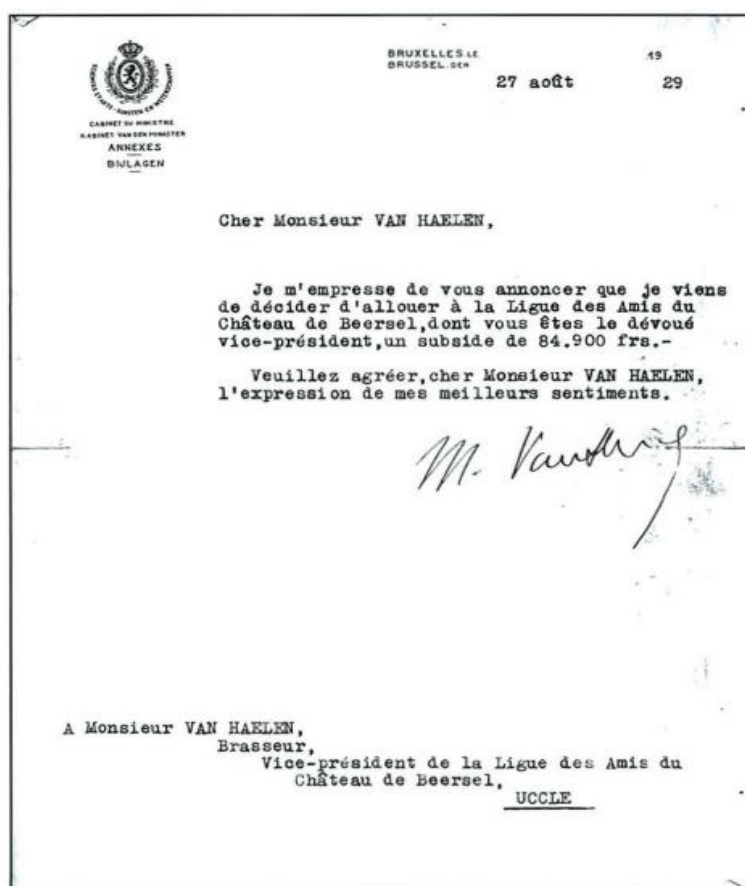
In 1931 zou een zekere Jozef Belsack het toezicht op de betaling van de entreegelden waarnemen. Hij doet het in de plaats van een zekere Blommaert die ziek is.

Subsidies en lidgelden

Half december 1928 wordt aan de gemeente Beersel gevraagd, bij het Gemeentekrediet een lening van 100.000 frank (of meer) aan te gaan en deze middelen ter beschikking te stellen van de Liga, die zich ertoe verbindt deze terug te betalen onder meer via de inkomsten uit de entree-

gelden. Aan het provinciebestuur zal gevraagd worden, met de gemeente Beersel overeen te komen voor de onteigening van de hoeve Wijnants en de omgeving ervan, en dat in het algemeen belang. De Liga zal met boer Wijnants overeenkomen met betrekking tot de verbouwingen aan het goed en de bestemming ervan. Aan de timmerman zal men vragen de nodige materialen klaar te maken, zodat de brug kan gebouwd worden van zodra de Liga bezit neemt van het kasteel.

Frans Van Haelen had introducties tot in de Ministeries. Op 27 augustus krijgt Frans van de minister van Kunsten en Wetenschappen, Maurice Vauthier, een subsidie van 84.900 frank. Op 31 augustus stuurt hij een dankbrief, waarin hij de minister voorstelt, samen met zijn familie, een bezoek aan de werken te brengen. Dit kan met de auto op een door hem gewenste dag.



Brief van Minister Maurice Vauthier aan Frans Van Haelen

Op 28 december 1929 werd de toelage aan de Liga ter beschikking gesteld. Mertens laat Frans weten dat hij ze zonder verder verwijl op zijn postcheckrekening zal overmaken.

Tezelfdertijd wordt ook nog gemeld dat ook de tweede storting van 50.000 frank van de gemeente en de subsidie van de provincie, ook 50.000 frank, begin 1930 op zijn rekening zal gestort worden. Uit de slot-

zin van deze nota mogen we besluiten dat Frans wel heel wat fondsen zal hebben voorgeschoten:

"Wij nemen deze gelegenheid te baat om u hartelijk te danken voor de toegewijde medewerking die u aan de Liga verleent teneinde de realisatie van haar werk van nationaal belang snel te laten tot stand komen".

Op 16 maart 1931 is er nog altijd sprake van de storting van 50.000 frank komende van de gemeente.

Ook de provincie keurde een budget goed ten belope van 50.000 frank dat aan de restauratie kon besteed worden.

Er kwam ook hulp uit Ukkel. In augustus werd volgend bericht in Ukkel verspreid:

"Het gemeentebestuur van Ukkel heeft een belangrijke subsidie toegekend aan dit zó verdienstelijk werk als de restauratie van het kasteel van Beersel. Deze merkwaardige constructie die uit haar ruïne herrijst zal een aanzienlijke massa volk aantrekken, die... langs Ukkel zal voorbijkomen."

Er waren ook beloftes die blijkbaar alleen tot doel hadden bepaalde werken te mogen uitvoeren. Zo liet R. Pelgrims aan Frans weten dat hij het saldo van de factuur van De Vleming, voor de aanleg van de vijvers, niet mocht uitbetalen omdat deze de twee kaarten van beschermend lid nog niet had betaald.

Feesten ten voordele van de restauratie

Dat Frans Van Haelen zich volledig inzette blijkt uit tal van feiten. In mei 1929 schenkt de boomkwekerij van de staat uit Groenen-daal dank zij de tussenkomst van Frans, een reeks "mooie bomen" aan de Liga. Op hetzelfde ogenblik stort de Liga 6000 frank terug aan Frans, als terugbetaling van voorschottendie hij voor de restauratiewerken ter beschikking stelde. Ook wordt hij erevoorzitter van de "Afdeling van de Feesten"

Rechts onder: Pure nostalgie - het dorpsplein omstreeks 1900

Onder: detail van de ingang deur en uithangbord van de herberg - restaurant "Au Casino



van de Liga. Deze groep vergaderde in het café restaurant "Au Casino" bij Frans Moonens.

Op zondag 2 september 1928 om 15 uur heeft voor de eerste maal een benefietfeest plaats ten voordele van de "Vriendenkring van 't Kasteel van Beersel.

Het "Groot Muziek- en Zangfeest werd opgeluisterd door de Beerselse harmonie Grétry's Kring onder de leiding van Jan Baptist Deridder. Verder trad het Linkebeeks koor "De Eendracht" op, onder de leiding van dirigent Frans Backx. De "algemene ingang" bedroeg 2 frank.

Voor de gelegenheid werd een liedje geschreven. Op de tekst staat vermeld "Gedicht door Sukkeleer - alle rechten voorbehouden" Het melodietje waarop het gezongen werd is dat van "sous les ponts de Paris".

Guillaume Belsack kreeg de toelating, naast zijn gewone aanduidingen op de verpakkingen, ook foto's van het kasteel aan te brengen. De Liga behield zich het recht voor, dit ook toe te staan aan andere handelaars die erom zouden vragen.

Voor Beersel en zijn Kasteel

Wie kent er 't schone Beersel niet
En ook zijn oud kasteel,
Wie 't niet kent zing dan dees lied,
Dan leert ge wis zeer veel.
't Is daar dat iedereen wil zijn
't Zij rijk of arm. 't zij groot of klein.
Met d'autobus ofwel te voet.
Met 'n klak of per hogen hoed.

refrein:

In Beersel is't plezant,
't is een luilekkerland,
Ge vindt daar van alles wat uw hartje lust,
Ja zelfs een meid die u eens lekker kust,
Er is zoo'n smaak'lijk bier,
Ze zijn er erg op fier,
Drinkt maar eens geuze van Van Haelen Frères,
C'est bon et c'est pas cher!

De Beerselaar is gene kwast,
- Bien faire et laisser dire -
Dat is een spreuk die hem wel past.
En ze zijn er op fier.
Ze geven nu een - Fancy-Fair -

- Pour restaurer leur vieux château -
Er is een « cortèg aux lumièr »
- On mangera du gâteau!..

Ge krijgt daar koffie en kramiek.
En brood met plattekees.
En bufsteken zeer mals en dik.
Bij Suska en bij Trees.
Dan trekt g'eens naar het oud kasteel.
Dat kost daar enkel twee frank,
Ge ziet er schoon en ook zeer veel,
Ge krijgt daarvoor ons besten dank!

Als ge dan lekker hebt gesmuld,
Van al dien fijnen kost,
En 't buikske heerlijk is gevuld,
Dat uwen broeksband lost,
Dan nog een gueske op iederen hoek,
Daarvan wordt ge plezant en stijf,
Dan krijgt g' een stukske in uw broek,
En dan zegt ge tegen uw wijf:

Eindrefrein:
In Beersel is 't plezant,
't Is een luilekkerland,
Iedereen die wilt in Beersel nu zijn,
De Fancy-Fair die is zo pikfijn,
Wandel er maar eens rond,
En vul maar goed uw mond,
Ja drink er maar ferm en verteer er maar veel
Voor Beersel en 't Kasteel

*Uitnodiging voor het artistieke
concert door A.Vander Stichel
uit Huizingen*

Ligue des Amis du Château de Beersel
Association sans but lucratif
Siège social : 23, rue de la Loi, Bruxelles

Invitation

M..... et sa famille sont priés de bien vouloir assister
le Dimanche 9 Juin 1929, à 4 heures, dans le
Château Féodal de Beersel (en restauration)
au **Concert Artistique** donné par **M. A. Vander Stichel,**
de **Huyssinghen,** au moyen d'instruments anciens :
le **Cornet à bouquin, le Serpent et l'Ophicléide**
prêtés par le Musée instrumental du Conservatoire de Bruxelles.

Le Vice-Président, Le Directeur, Le Président,
Fr. Van Haelen. Ch. Mertens. R. Pelgrims.

N.B. - Au droit d'entrée de 2 francs, par personne, sera perçu au profit de
la restauration du Château, entreprise dans l'intérêt général.
Itinéraire au départ de Bruxelles : Tram 9 jusqu'au passage à niveau du
chemin de fer à Nele-Calevoet, puis autobus jusqu'à l'Eglise de Beersel, près
du Château.

Op zondag 9 juni 1929 werd een artistiek concert georganiseerd. Solist was A. Vander Stichel uit Huizingen. Hij bespeelde oude instrumenten, uitgeleend door het "Instrumenten Museum van het Conservatorium van Brussel". De instrumenten waren:
- de zink (cornetto);
- het serpent;
- de basbazuin.
Het entreegeld bedroeg 2 frank.

Op zondag 16 juni verzorgde de Koninklijke Vereniging "La Fraternité", een koor uit Drogenbos, onder het voorzitterschap van M. Debres, een concert. Het entreegeld bedroeg ook hier 2 frank.

Op zondag 28 juli 1929 werd, door de toneelvereniging "EEN-DRACHT EN WERK" van Ukkel Calevoet, in een regie van Jef Pauwels, "Godelieve van Gistel" opgevoerd, een gedramatiseerde legende uit de XIde eeuw. Hieraan werkten mee: M. Potharst en E. Pauwels en twee dames van de Koninklijke Vlaamse Schouwburg. De toegangsprijs bedroeg twee frank.

IN HET " OUD KASTEEL " TE BEERSEL



ZONDAG, 28 JULI 1929, te 3 ure

Onder de bescherming van het koninkrijk:
LA LIGUE DES AMIS DU CHATEAU DE BEERSEL
De Vrienden van het Kasteel te Beersel

Met de medewerking van de dames
M. POTHARST en **E. PAUWELS**
van den Koninklijken Schouwburg van Brussel.

Door de Tooneelvereniging " EENDRACHT EN WERK " van Ukkel-Calevoet
Opvoering van

Godelieve van Gistel

Gedramatiseerde legende uit de XIe eeuw in vier bedrijven door D' Eupen van Oye
Twee late der herstelwerken van het slot.
Tooneelstuk van den heer JEF PAUWELS

Algemeene Toegangsprijs : 2 Frank.

Bronsweg niet verrek van Beersel
Trom 9 tot aan de stude van Ukkel-Calevoet. Bus van Calevoet tot aan de kerk van Beersel

Binnenhof van het "Oud Kasteel" te Beersel

Tooneelmaatschappij: Eendracht en Werk
van Ukkel-Calevoet
Onder de bescherming van de
Ligue des Amis du Château de Beersel
Twee late der herstelwerken van het middeleeuwsch Kasteel

Zondag 28 Juli 1929
Opvoering van :

Godelieve van Gistel
Gedramatiseerde legende uit de XIe eeuw, door D' Eup. Van Oye

personen:

Godelieve van Laudefort, echtgenote van ...	Mev. E. Pauwels
Berthold, heer van Gistel ...	H. Bouillon
Valbert, heer van Elzem ...	Fr. Deneyer, s.
Joceline, moeder van Berthold ...	Mev. M. Potharst
Acker, hofmeester ...	Fr. Deneyer, v.
Ruel, stalmester ...	J. Bouillon
Willfried, geschiedskundige van Gode- lieve ...	Mev. M. Layssens
Edith, dochterje van Berthold ...	J. Deneyer

Het stuk speelt te Gistel, tusschen de jaren 1065 en 1080

Dit programma wordt verlicht ten voordele van de
Co-programme est vendu au profit de la
Ligue des Amis du Château de Beersel
Prix 1 fr. Prix

Druck. L. DANIELS, 14, Gilsenstraat, UKKEL

Programma van de opvoering van Godelieve van Gistel op 28 juli 1929.

Op 4 augustus 1929 was er een "GRANDE FÊTE ARTISTIQUE ET CHAMPÊTRE" georganiseerd door "L'Etoile Dramatique Saint-Gilloise". Er werd een groot artistiek feest opgezet. Ze voerden o.m. een blijspel op in één bedrijf. Verder waren er die dag loopwedstrijden en turndemonstraties. De Beerselse harmonie Grétry's Kring hield er een concert met 60 uitvoerders. Er werd 's avonds een speciaal busvervoer voorzien naar het station van Ukkel Calevoet.

Verder was er, op een niet vermelde datum, een optreden van de Koninklijke harmonie "De Bergengalm" onder de leiding van Frans Backx, gevolgd door een opvoering door de toneelmaatschappij "De Eendracht" onder de leiding van Alfons Dehaes die "De Postiljon van Maria Theresia" opvoerde. Op het programma stond vermeld "de handeling heeft plaats in het kasteel van Beersel in het jaar 1740". Het stuk werd begeleid door orkest en koor onder de leiding van Victor Leysens.

In het voorjaar van 1930 gaf de heer Goemaere twee conferenties ten voordele van de restauratie. Ze brachten gezamenlijk 10.465 frank op.

Aanleg en verhuur van de kasteelvijver

Van zodra de vijver rond het kasteel uitgegraven en voorzien was van de nodige sluizen, werd die van water voorzien. Dadelijk werd gezocht naar een vissersvereniging die deze wilde huren.

Frans Van Haelen sprak diverse kennissen aan. Als eerste de visvrienden van Beersel, die bij monde van kolenhandelaar J. Van Parijs uit Ruisbroek liet weten dat ze niet geïnteresseerd waren. Nadien werd Louis Vogels, een drukker uit de Groenstraat in Brussel aangezocht. Hij liet Frans weten dat hij een visvijver voor zich alleen zocht en dat 6000 frank per jaar dan wel wat veel was.

Bij het begin van de winter van 1930 was er een probleem met het water dat door de berm van de kasteelvijver lekt. Het gemeentebestuur vreesde moeilijkheden omdat het water over de Lotsestraat vloeide en het bij vriesweer de doorgang moeilijk en gevaarlijk kon maken.



Foto van de kleine vijver,
daar waar nu de parking is

De boeren zonden hun klachten via de Belgische Boerenbond. Aan de zuidkant, waar drie boerderijen staan, werd een afwate-ringsbuis gestoken omgeven met steenslag om het water dat uit de vijver lekte op te vangen. Het debiet was miniem. Daarentegen was de hoeveelheid water aan de andere kant van de afvoerbuis vrij aanzienlijk. Het zou afkomstig geweest zijn van de nieuw aangelegde spoorweg-berm. Aan de kant van de Lotsestraat kon het lekdebet goed opgevangen worden, maar dan moest de geul en de wateropvang vol-doende groot zijn. De Ligawoordvoerders wezen erop dat het ontbreken van watergeul en rioolrooster aan de overzijde van de straat met zich zou meebrengen dat het huishoudwater van de villa's en boerderijen en het regenwater niet zou kunnen opgevangen worden.

Er waren anders nogal wat problemen met de vijvers.

De kleine vijver, die we moeten situeren waar nu de grote parking aangelegd is, naast de "Auberge In den Ridder", verzandde. Een zekere Emiel,

de grondwerker, zou deze vóór het openen van het kasteel in 1931, uitscheppen op een diepte van 1,5 m tegen een loon van 10 frank per uitgegraven kubieke meter.

In februari 1930 werden er door de firma Van Leuven en Kroese uit Terhulpen, voor het kweken van vis, 500 jonge forellen en 225 kilogram witvis in de vijver gestort.

Einde 1931 dient de vijver leeggehaald te worden, om hem te kunnen verhuren aan vissers.

Daarom moest het peil van de vijver verlaagd worden om de uitgezette vis te vangen en aan de firma terug te geven. Frans had aan enkele vissers gedurende twee weken de vijver laten bevissen en de gevangen vis op zijn brouwerijvijver geplaatst.

Tenslotte hadden zij het overschot van de vis, merendeels kleine witvis, in de kleine vijver geplaatst in afwachting van het ophalen door Kroese. Toen Kroese de vis uit de kleine vijver kwam ophalen bleek die niet met de verwachting overeen te stemmen.

Frans beweerde dat er bij het leeglopen van de grote vijver een partij vissen ontsnapt was en ging uiteindelijk akkoord met een vergoeding die nog in zijn voordeel uitdraaide. Hij zou namelijk alleen de kost van de pootvis en van de verloren werkuren dienen te vergoeden. Hij betaalde 1 frank per forelvisje, 12 frank per kilogram witvis en 375 frank voor de verloren werkuren en de gereden kilometers.

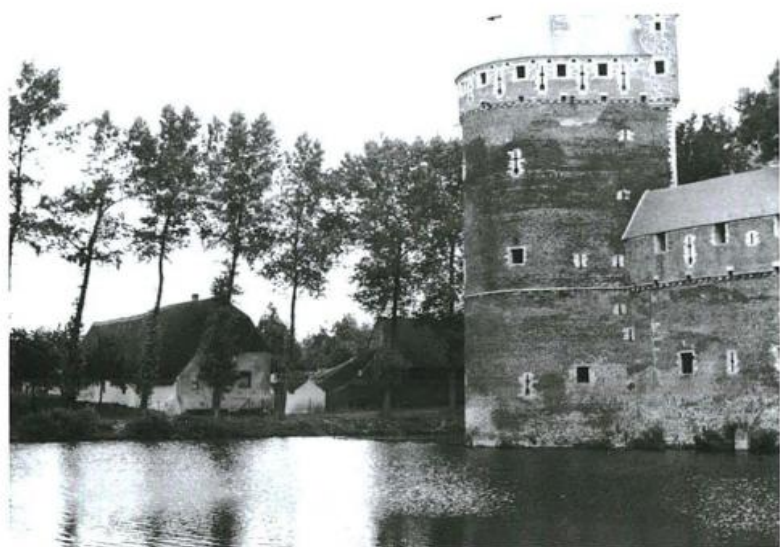


Visser op de kasteelvijver, links boven het spiegelbeeld van de verdwenen kasteelhoeve
(Foto Xavier Van Der Velde)

Aanplantingen en inrichting van de omgeving

Op 10 december 1929 liet de boomkwekerij A. Opdebeeck van Putte (omgeving van Mechelen) weten dat zij 300 sparren per spoor naar het station te Lot had laten vervoeren. Frans moest die van zodra ze aankwamen gaan ophalen.

De thans verdwenen kasteelhoeve, destijds toebehorende aan de familie Wijnants "t pachthof van boor Jan"
(Foto Xavier Van Der Velde)



Op 6 maart 1930 werden door de boomkwekerij van Groenendaal 50 *cryptomeria japonica*, 500 uit zaad geteelde kastanjabomen, 20 coniferen (nordmaniana), 100 concolorbomen en 12 andere verschillende bomen geleverd.

R. Pelgrims neemt in 1931 een belangrijk initiatief: de bouw van een middeleeuwse herberg, die onmiddellijk de naam krijgt van "L'Auberge du Chevalier", later omgedoopt tot "Herberg in den Ridder".

In het tijdschrift "L'ECHO DE L'ALIMENTATION" doet de Liga een oproep tot al wie interesse heeft voor dit initiatief. De aankondiging luidt als volgt: (vertaling) *N. B. - Al diegenen die zich zouden interesseren in de oprichting van de "Auberge du Chevalier" in Beersel worden verzocht te schrijven naar de "Liga..."*.



Interieur van de herberg "In den Ridder"

In 1934 is de bouw van de herberg een feit.

Ze wordt dadelijk ingezet om de kasteelbezoeken bij de toeristen te promoten. Zo wordt de verzamelde pers er op 26 mei 1934 uitgenodigd voor een eetmaal. In de daaropvolgende dagen verschijnen dan ook uitgebreide artikels waarin onder meer de pittoreske middeleeuwse stijl van de gelagzaal en de uitstekende keuken in de verf gezet worden. Ook wordt de "groothartige gastheer" Frans niet vergeten, omdat hij, als "trouwe volgeling van Gambrinus", zijn gasten meer dan eens trakteerde op een beker smakelijk bier.

Slot

Binnen korte tijd zullen opnieuw restauratiewerken uitgevoerd worden. Blootstelling aan weer en wind, aan regen en vorst, eisen hun tol.

Herstellingswerken zijn dan ook hoog nodig.

We durven hopen dat deze maal ook de ontbrekende delen van het slot heropgericht worden. Zo zal de burcht van 1696 er opnieuw volledig bij staan. Het woonhuis en de kapel zouden een ruimte kunnen worden die het kasteel zal voorzien van vertrekken die door tal van culturele evenementen zouden kunnen gebruikt worden. Het ontbreken van de ringmuur zou het kasteel vanaf de parking aan de Lotsestraat een gave aanblik bezorgen.

De faam en de uitstraling van het kasteel en van Beersel kunnen er alleen maar door versterkt worden.



Het gerestaureerde kasteel zoals het er inmiddels sedert 60 jaar de roem van Beersel uitmaakt

Misschien kunnen we ook stiekem hopen dat de inrichting van een museum, zoals Frans het destijds al had voorzien, nu bewaarheid wordt.

Bibliografie

Het Brabants Fauvisme - De verzameling François Van Haelen
Snoeck - Ducaju & Zoon - Gemeentekrediet Brussel 1994

Geschiedenis van Beersel Constant Theys en Albert Proost
Drukkerij Hessens MCMLXIII Brussel

Het Parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw.
J.VERBESSELT
Deel XIX De Dekenij Halle - Brussel 1985

Hoe schrijf ik mijn dialect?
Een referentiespelling voor alle Brabantse dialecten
Acco Leuven Amersfoort 1999

BEERSEL BIJ BRUSSEL - Eene monographie Teirlinck -
Stijns - De Seyn Verhougstraete Roeselare 1893

Le Château Féodal de BEERSEL et ses Seigneurs -
Charles Mertens
Éditions Historia 1942 Bruxelles

Referentiespelling voor de Brabantse dialecten

Stichting Brabantse dialecten uitgegeven
bij Acco Leuven

I Algemeenheden

A. We raden aan zoveel mogelijk af te zien van het noteren van assimilatie (1). Dat is de aanpassing van medeklinkers aan andere medeklinkers in hun directe omgeving, zoals de uitspraak van onmiddellijk, waarbij de -n- zich aanpast aan de erop volgende -m-: [ommiddellijk].

De uitspraak van bijv. -m bij [dem boer] notere men dus liever niet (dus[den boer]) want die -m spreek je automatisch zo uit. Ook spellen we liever [huisvrouw] in plaats van [huisfrouw]. Alleen wanneer klanken geheel verdwijnen, laten we dat ook merken in de spelling: [zaddoek].

Assimilatie kan veroorzaken dat men de woordgrenzen niet makkelijk meer onderscheidt. We spellen dan liever de woorden los, zonder verbindingsstreepjes. Daarbij blijven we uitgaan van de oorspronkelijke woordgrenzen. We spellen dus niet [de noonze] voor 'de onze', maar [den oonze] en niet [deeze-n-èrpel] 'deze aardappel', maar [deezen èrpel], en niet [dè-d-allemôl] 'dat allemaal', maar liever [dèt allemól].

Alleen wanneer het echt niet anders kan, kunnen woorden aan elkaar geschreven worden, bijv. bij de uitspraak van 'kom jij > komt ge' [komde], waarbij het splitsen in twee woorden een te moeilijke keuze is (kom de, komt de, kom-de?). Dergelijke samentrekkingen kunnen dan als één woord, [komde], worden gespeld.

B. Verstemlozing aan het wordeinde wordt niet gespeld, omdat deze ook in het Standaardnederlands de gebruikelijke uitspraak is. We spellen dus [ik héb], niet [ik hép], want ook in het Standaardnederlands spreek je dergelijke gevallen verstemloosd uit. De lezer zal de gespelde [b] aan een wordeinde dus automatisch verstemlozen.

Het wordt afgeraden om etymologische spelling te hanteren, spelling van woorden die te verklaren is uit hun woordgeschiedenis (bijv. de -w- in erwit of de -h- in thee); we spellen alleen klanken die men daad-werkelijk hoort.

Uitgevallen medeklinkers spellen we dan ook niet, dus [loope] 'lopen' zonder de -n- op het einde als die niet is te horen.

C. Leenwoorden uit het Frans, het Engels of andere talen worden gespeld in die taal, tenzij ze in het dialect anders worden uitgesproken. Dus als de voetbalterm 'hands' wordt uitgesproken exact zoals in het

(1) Voor de gecursiveerde taalkundige termen volgt hierna een verklarende woordenlijst.

[aa]	a:	zaak	pale	haben	
[oe]	u	boek	boule	kurz	foot
[oê]	u:	boer		nur	fool
[ó]	o		mot	Tod	
[oo]	o:	boor		Ohr	
[o]	o	pot		Kopf	wash
[ô]	o:		corps		ball
[a]	—	van			
[â]	—:				large

B. Als de zogenaamde zuivere tweeklanken (diftongen) die in het Standaardnederlands ook voorkomen, in uw dialect optreden, kunnen ze worden gespeld als in het Standaardnederlands:

ei
ou
ui

De tweelingparen die we uit de spelling van het Standaardnederlands kennen, ei/ij en au/ou, worden dus niet gehandhaafd.

Alle andere tweeklanken worden gespeld met de [j] of de [w], dus: een korte -uu- als tweeklank in 'ruw' kan gespeld worden als [uuj], en een lange -oo- als tweeklank in 'hooi' kan gespeld worden als [ooj], en een lange -ee- als tweeklank in 'meeuw' kan gespeld worden als [eew] (3). Wanneer u deze regel consequent volgt, spelt u de tweeklank die bij de [i] van 'stip' hoort als [ij] (de lange -ij- zou men immers al spellen als [ei]).

Ook de stijgende diftongen (klinkers die voorafgegaan worden door een element dat lijkt op het begin van een -ie- of een -oe-) spellen we met [j] of [w], bijv. [jéé] of [woo]. In de Kempenlandse dialecten noemde men de merel vroeger bijv. 'mjel', dat we zouden spellen als [mjèl]. De referentiespelling sluit op die wijze aan bij de spelling van het Standaardnederlands waar een vergelijkbare klank te horen is in 'jengelen'.

Om verwarring te vermijden schrijven we een verbindingsstreepje tussen botsende klinkers in samenstellingen en afleidingen, bijv. [do-ouwer] ('daarover' in Brussel).

Naast de zojuist behandelde tweeklanken kunt u wellicht in uw dialect ook klinken aantreffen die gevolgd worden door een naslag. Indien nodig (wanneer er verschil bestaat tussen woorden met en zonder naslag, die voor het overige hetzelfde klinken) kan de naslag gespeld worden door een -ë- toe te voegen aan de klinker. In het Leuvens spreekt men 'uil' bijv. uit met een korte -oe- met naslag; dat kan dan gespeld worden als [oeë].

Als de -i- in bijv. in de westelijk Noord-Brabantse uitspraak van 'prins'

(3) De Randstedelijk-Nederlandse -oo- van boom, de -ee- van been en de -eu- van reus kunnen, wanneer u voor het probleem gesteld wordt dat er betekenisonderscheid mogelijk is, op de wijze van de tweeklank gespeld worden: [oow], [eej] en [euj], alhoewel het niet altijd gaat om een volledige tweeklank bij de uitspraak van deze vocalen. De referentiespelling heeft echter niet de pretentie een fonetische spelling te zijn.

klinkt alsof men de neus dichtknijpt en de -n- niet afzonderlijk wordt uitgesproken, hebben we te maken met nasalering. Ze kan eventueel gespeld worden door een superscript -n-: [preens].

In open lettergrepen wordt de klinker hetzelfde gespeld als elders, om één grafeem voor één klank te kunnen handhaven. Dus in 'zaken' spellen we de -aa- als [zaaken], niet [zaken]. Dat geldt ook voor lange klinkers op het einde van een woord, dus 'vla' spellen we als [vlaa].

3 Medeklinkers

Een medeklinker die de lettergreep waarop de klemtoon ligt sluit, wordt verdubbeld, behalve na [uu], [ie] of [oe] om het woordbeeld te laten aansluiten bij het Nederlands. Dus wel [pakken] en [jullie], maar niet [frietten], dat wordt [frietten]. Daarbij is aan de [ie] te zien dat het een korte vocaal betreft, anders had er immers [iê] gestaan. De [ng], [nk] en de [ch] worden natuurlijk niet verdubbeld.

Ook de j, v en z kunnen worden verdubbeld (bijv. Leuvens [zozjen] voor 'koken' (vgl. 'zieden') of [sèvves] 'meteen'). De verdubbelingsregel geldt ook voor leenwoorden.

De -ng- van 'bang' en de -nk- van 'mank' spellen we gewoon als [ng] en [nk]. Maar in de woorden 'ongans' en 'inkomst' hebben we te maken met een afzonderlijke uitspraak van -n- en -g- resp. -k-. Daarom spelt men het best [on-gans], om verwarring te voorkomen.

De klank die men hoort aan het begin van 'chocolade', de zogenaamde palatale fricatief, wordt gespeld met -sj- of, wanneer ze stem-hebbend is zoals in het Franse 'bonjour', met -zj- (4).

De zogeheten stembandoclusief of glottisslag wordt gerealiseerd door de luchtstroom ter hoogte van de stembanden even te onderbreken en dan weer vrij door te laten. In de oostelijke Kempense dialecten wordt deze glottisslag gerealiseerd ter vervanging van een -k- of een -t- die tussen twee klinkers staat, bijv. [eeʔe, tourmaʔe, zaʔe] voor 'eten', 'tomaten' en 'zakken/ zatte'.

We geven hem weer in de spelling met een vraagteken, dat ook aansluit bij het IPA-teken [ʔ], om aan te duiden dat het hier in feite niet gaat om een klank, maar om het niet realiseren van een klank door de luchtstroom te onderbreken.

(4) Verschillende realisaties van de -r- (tongpunt-r, huig-r) spellen we niet, want er kan geen betekenisverschil door ontstaan. Eventueel zou men de suizende of sibilantische -r-, die men vroeger in Oost-Noord-Brabant nog horen kon, kunnen spellen met [rz] en [rs]. Relicten zijn nog te zien in bijv. Gemerts [kaarske] ('karretje') en [skaarze] ('scharen, krabben'), waar die suizende -r- is veranderd in -rs-, resp. -rz-. De velaar-occlusieve g, uit bijv. het Engelse 'guy', kan gespeld worden als [gk], indien er betekenisonderscheid zou optreden tussen woorden met [g], [k] en die velare occlusief.

Beerselse dialecten

LYDIA DENAYER

De eerste bijdrage over onze dialecten is aangebracht door Lydia Denayer en is opgesteld in het Beersels. Een werkgroep "dialecten" zal in volgende nummers uitgebreid aandacht besteden aan alle dialectvarianten die in onze gemeente gesproken worden.

Ter gelegenheid van de Beerselse kermis vertelde me een inwoner uit ons dorp zijn minder prettige ervaring met de rupsmolen. Ik laat nu onze goede vriend aan het woord in zijn sappig "Bèèsùls" dialect:

"t was in dùn taaid da'k nog jonk was mo toch al ùn béke noe dù schoun maskes léttù.

lênigstù dôgù vui dù karmùs wôrú main kameroidù en ùkik dù muilùs, 't fritkot én 't scheetkot goin bùzèng én in doêg hôgù.

lênù muilù was in ons oêgù vried dù moojtù wêt én da was daan basj-muilù.

Mé conténtùmént gên'ùk mét dù karmùs ù wandùlêngskù mókù op dù plosch.

In iênù kiê zag ùkik doe ù schoê leef máskù, én já dei was't da'k vroeg vé ùn toerkù tù dông op daan bachmuilù. 'K was zoê contènt das zej mét maa ùn tourkù wô dông. Mé ù klaain hétkù betôaldù 'kik twiê bôngskùs. Dù muilù vertrok én droaidù rappùr én rappùr én in iênù kiê vloug dù basj ouvùr ons én 't was giêlgans donkùr. 'k wildù ui lôatù zêng oo gèèrù da'k ui zag én 'k laa maainnùn arm ouvùr ui schódùr. mó 't schout in ui mis kêlgat.

'Kreig ma doe ùn góij mossùl op maain oêrù.

Van ást gedoan was leep ùk mét roe koakù wég én zei bleif zittù mét kólêrù.

'Kém ui nooit ni mi bezéng én 'kzén contént da't daa muilù ni kan klap-pù.

(Daanù dee da gùschreivù hèèt wilt oêmbùkénd blùeivù)"

In Algemeen Nederlands luidt het verhaal als volgt:

"Het was in de tijd dat ik nog jong was en toch al een beetje naar de mooie meisjes keek.

Enkele dagen voor de kermis waren mijn vrienden en ik de molens, het frietkraam en het schietkraam gaan bekijken en gade slaan.

Een molen was in onze ogen zeker de moeite waard en dat was de rupsmolen.

Met tevredenheid ging ik met de kermis een wandelingetje maken op de plaats.

Opeens zag ik daar een mooi lief meisje en ja aan haar was het dat ik vroeg om een ritje te maken op de rupsmolen. Ik was zo tevreden dat zij met mij een ritje wilde maken. Met een klein hartje betaalde ik twee kaartjes.

De molen zette aan en draaide sneller en sneller en opeens klapte het zeildoek over ons dicht en was het helemaal donker. Ik wilde haar tonen hoe graag ik haar zag en ik legde mijn arm over haar schouder. Maar het schoot haar in het verkeerde keelgat. Ik kreeg daar een oplawaai van jewelste. Van zodra de rit gedaan was liep ik met rode kaken weg en zij bleef woedend zitten. Ik heb haar niet meer bekeken en prijs me gelukkig dat de molen niets kan voortzeggen.

(De auteur van dit verhaal wil onbekend blijven.)"

Epistel aan Pierre Corton eerbiedwaardige pastoor van Alseberg.

MARC DESMEDT

Van onze vrienden van Ucclesia kregen we een boekje aangeboden met een prachtige kaft, gemaakt uit een soort behangpapier met mooie wijnranken en geel, oranje rode en paarse gekleurde bloemen, tussen groene bladeren. Beste dank aan Jean-Marie Pierrard en Stefan Killens die het ons bezorgden.

In het artikel over "Het intiem dagboek van een inwoner van Waterloo" vermeldden we het wedervaren van Pierre-Joseph Tellier in Alseberg in verband met de instorting van de toren van de kerk in 1807.

Het mooi versierde titelblad van dit werkje vermeldt, na een waterval van verheerlijkingen aan het adres van pastoor Corten, het ongeluk.

"Epistel voor Pierre Corten eerbiedwaardige pastoor van Alseberg.

O! Jij, dierbare en eerbiedwaardige Pastoor;

O! Jij steun van onze Moeder de Heilige Kerk.

U die nooit ophoudt op zo'n bekwame wijze te waken over het welzijn van uw parochianen; wie van ons zal voldoende krachtige uitdrukkingen kunnen bedenken, waardig genoeg om u aan te bieden, om onze erkentelijkheid te betuigen; wie onder ons, zeg ik, zal gelukkig genoeg zijn om u te laten aanvoelen hoezeer we doorboord werden van smart na de ongelukkige instorting van de klokkentoren van uw kerk van Alseberg de vijftiende februari 1807."

Met dit "trompetgeschal" vangt een werkje aan, samengesteld door C.J. Beauclef, schoolmeester, ter ere van Pastoor Pierre Corten, naar aanleiding van de voorlopige kerkrestauratie die hij uitvoerde.

Merk op dat het jaartal van het gebeuren op de voorpagina in rode Romeinse cijfers is weergegeven, een gebruik dat vroeger bij dergelijke gelegenheden vaak toegepast werd.

M = duizend; D = vijfhonderd; C = honderd; L = vijftig,
V = vijf en I = één. Als je alle getallen samentelt, krijg je als som, het jaar 1807.

Pieter Corten was afkomstig uit Tienen en was pastoor in Alseberg van 1794 tot 1810. Later werd hij pastoor in Ukkel en stierf in Brussel op 19 december 1819.

Hij werd pastoor in de woelige periode van de Franse revolutie.

De schrijver begint zijn toespraak met de volgende verwijzing:



Mooi versierd voorblad van het
"Epistel aan Pierre Corten" uit
1807

(1) Hongerije is geen verwijzing naar het land Hongarije maar wel een afleiding van het woord hongerij. (zie Lindemans - Brabantse plaatsnamen deel V - Beersel)

"Wat voor calamiteiten heeft u al moeten doorstaan sedert uw aanstelling in deze gemeente vooral deze die uitbraken in België in de jaren 1796, 97 en 98. Tegen de geestelijkheid en de heilige plaatsen. Wat voor opofferingen heeft u niet moeten doen om u te behoeden voor deze politieke storm."

Pieter Corten bleef ondanks alle gevaar ondergedoken in Alseberg en verstopte zich op het Hongerijehof (1). In de Geschiedenis van

Alseberg van C. Theys lezen we: "Als molenaar verkleed, reed hij op een kar vandaar naar het dorp om er voor in het geheim samengekomen gelovigen de zondag de mis op te dragen, hetzij in een kelder van het hof De Rode Poort, hetzij in de in 1903 afgebroken schuur van de afspanning de Ster".

In zijn uiteenzetting vervolgt hij:

"Heilaas, was het wel nodig dat de mensen de gruwel van de anarchie moesten ondergaan om de zoete vruchten van orde en vrede te smaken. Erkent men vandaag niet de rampzalige gevolgen van deze revolutie, te weten de stormachtigste van alle revoluties die de wereld ooit beroerden..... en die beëindigd werd door de triomf van het geloof en door een algemene vrede. De onsterfelijke Bonaparte, de vredebrengende held van de tijdelijke wereld heeft eveneens de taak opgenomen om de kerktroebelen te pacificeren door een Religieus Concordaat met Paus Pius VII en de Franse regering, getekend te Parijs op 15 juli 1801."

Aan "Napoleon de Grote" "de eerste magistraat" worden alle weldaden toegeschreven om de revolutionaire machten te hebben vernietigd die zo kwaadaardig waren voor de kerk en het geloof. Het regime onder Napoleon moet dus wel aanzienlijk draaglijker geweest zijn vergeleken bij het leed onder de kerkvervolging.

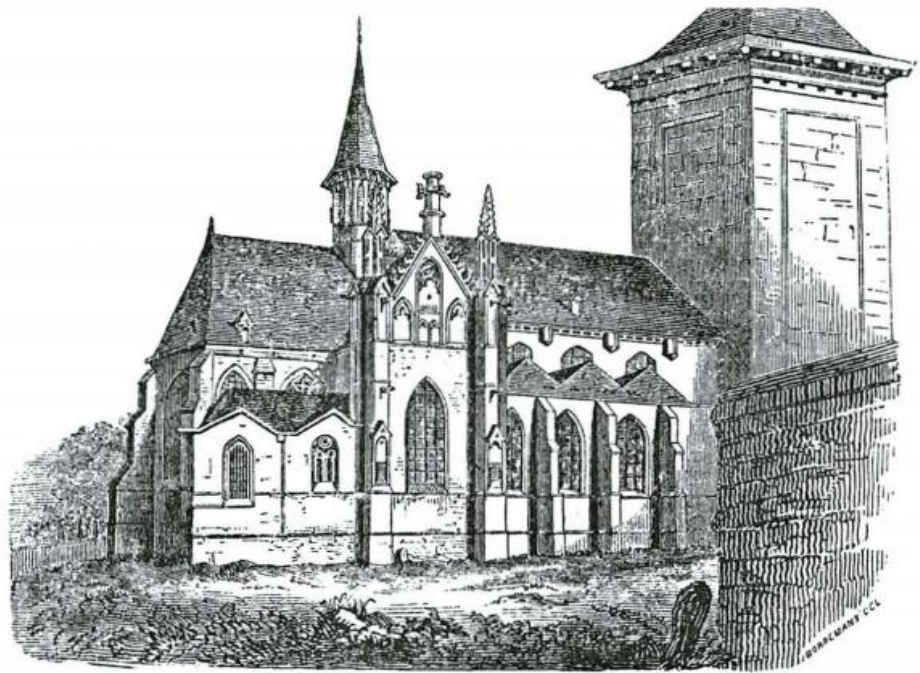
De toespraak vervolgt met:

"... deze ellende was nog maar pas voorbij, wanneer u, verleden jaar, een nieuw en niet minder ernstig onheil voorzag. Het was de schok die u trof in de "Belfort"-toren van uw kerk. De vrees om uw kerk verloren te zien gaan heeft u aangezet om alles in het werk te stellen om te voorkomen dat hij zou instorten. Maar heilaas, het was vruchteloos, iedere dag waren er nieuwe aanwijzingen dat het onheil zou gebeuren, ook al waren er velen die beweerden dat hij veel te stevig was om in te storten. Het was de vijftiende februari laatstleden om drie uur in de namiddag dat er nog slechts een hoop stenen en puin overbleef."

Hij vervolgt met een ode aan de « gesneuvelde » toren:

"O u! Antieke toren! Die gedurende vijfhonderd vijfenzeventig jaar de vreugde van de parochianen van deze gemeente en de bewondering van pelgrims en vreemdelingen was; u is dus bezweken aan de bedreiging om tot ruïne te vervallen en jullie, de illustere stichters van deze Heilige Tempel, jullie zijn er niet meer om hem terug op te bouwen. Heilaas, tot wie moeten wij ons thans richten om ons te troosten met deze rampzalige gebeurtenis, tenzij naar God en zeggen 'dat uw wil geschiede'".

De auteur is zeker begaan met het vastleggen in zijn lofrede van preciseringen rond de eigen persoon en de eigen activiteiten:



De voorlopig herstelde toren (tekening Borremans)

"Moi-même, je ne peux trop m'enorgueillir (zich trots maken) d'exercer mes fonctions d'Instituteur sous des auspices aussi heureux que de jouir de vôtre personne, ...".

Hij gaat verder:

"...honderd en twaalf van mijn leerlingen die over deze ruines geklauterd zijn zullen aan het universum bevestigen dat het aan u is dat de gemeente de restauratie van deze kerk te danken heeft..."

Hij legt de gebeurtenis van de instorting vast in functie van het aantal jaren dat Pieter Corten hier al pastoor was. Maar de schoolmeester vergist zich schromelijk. Hij schrijft:

"... deze ongelukkige catastrofe die uw kerk overkwam bij het begin van de achttiende eeuw in het jaar achttienhonderd en zeven, het dertiende jaar van uw aanstelling in het pastoorsambt van Alseberg".

Onze onderwijzer hield er geen rekening mee dat hij inmiddels in de 19de eeuw beland was.

Verder vinden we in de tekst een aanduiding van het moment waarop deze huldiging plaats vond.

"... wij kunnen de zorgen en de ijver die u aan de dag legde voor het herstellen van de kerk niet voldoende benadrukken. Er zijn amper acht

maanden voorbijgegaan sedert de dag dat de helft van de kerk nog slechts een steenhoop was en vandaag de vijftiende oktober is ze volledig hersteld."

Om het epistel af te sluiten ondertekent C. J. Beauclef met de gebruikelijke krullen. Om het geheel af te ronden, wordt afgesloten met de "PROPHETIE Danielis" in 28 verzen.

Aantekeningen rond een oude foto "DEI VAN KOK"

MARC DESMEDT

Bij het verzamelen van oude foto's gebeurt het vaker dat er, om mij ongekende redenen, van sommige van die kleinoden vibraties uitgaan die je dan dwingen op zoek te gaan naar de persoon, de plaats of naar het waarom van de foto.

Niet lang geleden bezorgde Marcelle Borremans, de dochter van "meester Borremans", mij een foto waarop een oudere man is afgebeeld, gezeten op een kruiwagen voor een lemen schuurtje.

50



*Jacobus Walschot zittend op
een kruiwagen aan een lemen
schuurtje in de Beuken te
Beersel*

Onderaan de foto staat een naam. Eerst dacht ik te moeten lezen "Henricus Jacobus Walschot". Later ontdekte ik dat het "Monsieur Jacobus Walschot" was.

Ik ging op onderzoek en in de registers van de bevolking te Beersel vond ik onze knappe "gebaarde" grijsaard terug.

Hij werd geboren te Beersel op 20 juni 1848 als zoon van Jan Baptist en van Anna Maria Melin. Zijn ouders konden reeds goed schrijven wat voor die tijd toch wel eerder opmerkelijk was. Het bewijs hiervan is hun handtekening en vooral dat van de vader dat een aantal sierlijke trekken bevat.



Handtekening van de ouders van Jacobus

Jacobus huwde een eerste maal met Anna Catharina Vanden-bosch, geboren in Beersel op 4 februari 1849. Zij kregen samen niet minder dan zeven kinderen, allemaal geboren in Beersel.

Het zijn:

Josse op 21 januari 1873;

Sebastiaan Emiel op 18 november 1874 - alias "Mil va Kok";

Joanna op 6 december 1877;

Hendrik Jozef op 23 maart 1882 - alias "Júf va Kok";

Jan op 12 november 1883 - alias "Jan va Kok";

Jan Baptist op 22 april 1885 - alias "Cady va Kok";

Pieter Jozef Leopold op 1887.

Niet te verwonderen dat de laatste ook Leopold in de naam droeg, het kwam wel meer voor dat het zevende kind de koningsnaam kreeg. Jammer genoeg was het kind licht mentaal gehandicapt. Hij was dagloner en werkte meestal bij de boeren uit de streek. Een val van een hooizolder werd hem fataal. Hij stierf bij zijn broer Jan Baptist.

Wat opvalt is dat de handtekening van Jacobus buitengewoon sierlijk is. Iets wat ik van de gebaarde boer op de kruiwagen niet verwachtte.



Sierlijke handtekening van Jacobus Walschot

Na de dood van zijn eerste vrouw te Beersel op 8 februari 1891, hertrouwde Jacobus bijna twee jaar later, op 4 januari 1893, met de elf jaar jongere Isabella De Greef, geboren in Beersel op 14 juni 1859.

Met zijn tweede vrouw had hij nog 5 kinderen, ook allen in Beersel geboren.

Maria Adèla op 12 november 1893;
Maria Josephina op 21 februari 1895;
Guillaume op 14 mei 1896;
Jacques Felix op 2 juli 1897;
Catharina Florentina op 1 februari 1901 - alias "Flôr va Kok". Ze tekende haar huwelijksakte trouwens als "Flor Walschot".

In Beersel is deze familie wel veel beter gekend als: "dei va KOK".

Omdat ikzelf één huis bewoon dat, samen met twee andere, werd gebouwd in Amerikaanse stijl, door Hendrik Jozef alias "Jùf va Kok", werd mijn belangstelling gewekt om ook dat verhaal te kennen.

Er zat bij "dei va Kok" blijkbaar avonturiersbloed in de aderen want drie zonen: Hendrik Jozef, Jan en Jan Baptist trokken begin van de eeuw naar Amerika. Hendrik Jozef verkreeg de Amerikaanse nationaliteit. Jan, die een andere boot nam dan zijn broers, had tegenslag. Op zijn schip brak ooginfectie uit en bij aankomst in de Verenigde Staten werd hij in quarantaine geplaatst. Van zodra hij genezen was, werd hij teruggestuurd richting Europa.

Zijn twee broers werkten in bloemmaalderijen in Canada en later trokken ze naar Chicago om er te werken aan de wederopbouw van de stad die in 1871 volledig verwoest werd door brand tengevolge van een meteorontploffing.

Hendrik Jozef en Jan Baptist keerden in 1925 terug naar Europa. Het moeten rijke burgers geworden zijn want met de gouden dollars die ze ginder verdienden werd grond gekocht langs de Dwersbos en langs de Grote Baan. Toen kostte die 2,5 frank voor één vierkante meter. Hierop bouwde Hendrik Jozef zes huizen, waarvan drie een uitgesproken Amerikaanse architectuur kregen. De omgeving werd door de beerselaren spottend "het Amerikaans kwartier" genoemd.

Dat het voor "Jùf va Kok" ondanks zijn rijkdom in mineur eindigde lag aan het feit dat hij zijn geld, zoals dat toen wel meer gebeurde, weggestopt had in een houtmijt. Toen hij op 15 juli 1953 vaststelde dat de ratten zijn papieren welstand hadden opgevreten, verhing hij zich. Pierre Bellemans, een buurjongen, deed de gruwelijke ontdekking.

Colofon

En het dorp zal duren...

Is het trimestrieel tijdschrift van het
Heemkundig Genootschap "van Witthem" – Beersel

januari/maart 2002 – nummer 13 – jaargang 4

voorzitter	Marc Desmedt Dwersbos 109 1650 Beersel 02.377.27.94
ondervoorzitter	Edgard Winderickx Brouwerijstraat 18 1653 Dworp 02.380.30.14
secretaris	Michel Vastiau Leeuwerikenlaan 10 1650 Beersel 02.380.54.38
penningmeester	Piet Van Capellen Boomgaardstraat 12 1653 Dworp 02.380.35.48

inlichtingen tijdens de kantooruren in het gemeentehuis te Beersel – dienst cultuur
Alsebergsteenweg 1046
1642 Alseberg
02.382.08.29

Prijs van dit nummer _ 6,20 – Jaarlijks lidgeld bedraagt _ 17, te storten op rekeningnummer
001-3114341-38 van het heemkundig genootschap "van Witthem" Beersel, met vermelding van
naam, voornaam en adres, gevolgd door de aanduiding "LIDGELD".
Na storting ontvangt u de nummers uitgegeven in 2002.

Werkten mee aan dit nummer: Jan Brassine, Giedo Debusscher, Lydia Denayer, Marc Desmedt,
Michel Vastiau en Edgard Winderickx.

Samenstelling: de redactieraad.
Verantwoordelijke uitgever: Marc Desmedt

Eindvormgeving en druk: Drukkerij B.V.B.A. Mariën-Deneyer - Dworp



*Heemkundig
Genootschap
"van Witthem"*